

Marie Jalander
Viima Sarhamaa
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2023

SYSTEMISTÄ YMMÄRRYSTÄ OPIKELIJOIDEN HYVINVOINTIIN

Monialaisen asiantuntijaryhmän käytänteet toisen asteen koulutuksessa

---

TIIVISTELMÄ

Marie Jalander

Viima Sarhamaa

Systeemistä ymmärrystä opiskelijoiden hyvinvointiin – Monialaisen asiantuntijaryhmän käytänteet toisen asteen koulutuksessa

60 sivua ja 3 liitettä

Syksy 2023

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyön tarkoitus oli kartoittaa monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelyssä koettuja hyötyjä, haasteita ja mahdollisia työskentelyn esteitä. Tutkimustavoitteena oli tuottaa Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan työelämäkumppanille konkreettista tietoa monialaisen ryhmän yleisyydestä ja käyttökokemuksista. Tutkimus tarjoaa teoreettisen tietopohjan ja alueellisen toiminnan yhteenvedon tulevaisuuden kehittämistyötä varten suhteessa valtakunnalliseen tietoaaineistoon.

Tutkimuksen tekotapa oli kartoittava kyselytutkimus, jonka tutkimusjoukkona olivat Helsingin kaupungin toisen asteen oppilaitoksissa työskentelevät kuraattorit (n = 52). Kysely toteutettiin Webropol-alustan avulla ja aineisto kerättiin maaliskuussa 2023. Kyselyyn vastasi 25 kuraattoria. Kyselyn vastauksia on verrattu valtakunnallisiin tutkimuksiin Helsingin aseman ja nykytilanteen ymmärtämisen taustaksi.

Tutkimuksen tuloksena monialaisen työskentelyn hyötyjä ovat opiskelijan asian käsittelyn tehostuminen ja tiedonkulun helpottuminen opiskeluhuollon, opiskelijan sekä hänen verkostojensa ja ammattilaisten kesken. Ryhmän käyttö vähentää yksittäisen kuraattorin työtaakkaa. Haasteiksi koettiin yhteisen työskentelyajan sopimisen hankaluus ja se, ettei monialaisen asiantuntijaryhmän toiminnasta ole tarpeeksi tietoa oppilaitoksessa. Käyttöönottoa estää yhteisen ohjeistuksen puute oppilaitosyhteisössä, kirjaamiskäytäntöjen raskaus, toisinaan opiskelijan vastahakoisuus ryhmän perustamiselle ja ryhmän kokoamisen väärä ajankohta.

Johtopäätöksenä on, että tiedollisiin haasteisiin voidaan vastata lisäämällä perehdytystä opiskeluhuollon jäsenille ja koko opetushenkilökunnalle. Kun tietoisuus toimintatavoista laajenee, ryhmän käyttö voi yleistyä, oikea-aikaistua ja antaa parempia mahdollisuuksia tehdä motivointityötä opiskelijoiden parissa. Näyttäisi olevan tarve kehittää yhteinen toimintaohje työryhmän työskentelylle, jotta esimerkiksi kirjaamiskäytännöt yhtenäistyvät eri toimijoiden ja toimipisteiden kesken.

Asiasanat: koulukuraattorit, monialainen yhteistyö, opiskelijoiden hyvinvointi, toisen asteen koulutus

ABSTRACT

Marie Jalander

Viima Sarhamaa

Systemic understanding of students' welfare – Practices of multidisciplinary expert group in upper secondary education

60 pages and 3 appendices

Autumn 2023

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's degree in social services

The purpose of this study was to survey perceived benefits, challenges, and obstacles of using a multidisciplinary expert group in upper secondary education in Helsinki. The objective of the study was to produce concrete data for the thesis subscriber The City of Helsinki Education Division about the frequency of use and user experiences of the multidisciplinary expert group. This study provides some theoretical basis and a summary of current regional operations for future development work.

The study was a survey, and the target group of this study was the school social workers who work in upper secondary education in Helsinki (n = 52, 25 answers). The questionnaire was formulated by using the Webropol platform. Research material was collected during March 2023. The results of the survey have been compared with nationwide studies to contextualise the current situation in Helsinki.

The benefits of a multidisciplinary expert group include uninterrupted flow of information between professionals, the student welfare body, the student, and their networks. More efficient handling of the student's case reduces the professionals' individual workload. The challenges include the lack of information about the expert group in the educational institutions, and scheduling conflicts. The implementation is hindered by the lack of common guidelines, burdensome recording practices and sometimes by the poor timing of assembling the group or students' reluctance.

The conclusion of this study is that additional familiarisation is needed for both student welfare and teaching staff to combat the lack of knowledge of proper practices. With additional training and orientation, the timely use of the group can increase and provide better opportunities to do motivational work with students to reduce their reluctance. In addition, there seems to be a need to create common guidelines for the use of the expert group, so for example the recording practices are unified among different operators and institutions.

Key words: multisectoral cooperation, school social workers, secondary education, student welfare

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 OPISKELUHUOLTO OPISKELIJOIDEN HYVINVOINNIN EDISTÄJÄNÄ	4
2.1 Nuoren kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukeminen	4
2.2 Opiskelijoiden hyvinvointikehitys tilastojen valossa.....	6
2.3 Systeminen sosiaalityö.....	10
2.4 Sosiaalialan sosio-ekologiset vaikutusmahdollisuudet.....	11
2.5 Opiskeluhuollon kehitys vuosina 2013–2023	14
3 OPISKELUHUOLTO LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ.....	16
3.1 Opiskeluhuoltoa määrittelevä lainsäädäntö.....	16
3.2 Opiskeluhuoltoryhmät	17
3.3 Yhteisöllinen opiskelijahuolto	18
3.4 Yksilökohtainen opiskelijahuolto	19
3.5 Monialainen asiantuntijaryhmä.....	20
3.6 Kuraattorin rooli osana opiskeluhuoltoa	22
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	23
4.1 Opinnäytetyön yhteistyötaho, tarkoitus ja tavoite	23
4.2 Aineiston keruu ja analyysi.....	25
4.3 Luotettavuus ja eettisyys.....	28
5 TULOKSET	31
5.1 Vastaajien taustatiedot.....	31
5.2 Monialaisen työskentelyn koetut hyödyt.....	34
5.3 Monialaisen työskentelyn haasteet	36
5.4 Monialaisen asiantuntijaryhmän käyttöönoton esteet.....	37
5.5 Muita huomioita monialaisesta työskentelystä	38
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	41
6.1 Opiskelijamäärän vaikutus kuraattorityöhön.....	41
6.2 Työvuodet erontekijänä.....	44
6.3 Opiskeluhuollon polarisoituminen	46

7 POHDINTA	49
LÄHTEET	54
LIITTEET	61
LIITE 1. Kyselylomake	61
LIITE 2. Saatekirje	63
LIITE 3. Muita huomioita monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelystä; sitaatit kyselytutkimuksesta	65

1 JOHDANTO

Opiskelijoita tuetaan opiskeluhollossa läpi heidän oppipolkinsa. Kuraattorityön tavoitteena on tukea opiskelijoiden monialaista hyvinvointia. Opiskeluholloin palvelut ovat oppilaitoksissa toimivien psykologien ja kuraattorien tarjoamat tukipalvelut sekä opiskeluterveydenhuolloin palvelut, jotka ovat aina opiskelijalle maksuttomia (Opetushallitus, i.a.-a). Opetushallitus on yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen [THL] kanssa seurannut opiskeluholloin palvelujen toteuttamista vuodesta 2018 alkaen. Vuonna 2022 tehdyssä seurannassa ensimmäistä kertaa toisen asteen opiskeluholloin työntekijät pääsivät vastaamaan opiskeluholloin palvelujen tilanteeseen. Tässä OPA22-seurannassa tarkasteltiin toisen asteen oppilaitoksia yhtenä kokonaisuutena, eikä siinä eroteltu ammattioppilaitosten ja lukioiden vastauksia toisistaan. (Hietanen-Peltola ym., 2022.)

Tutkimuksemme kohteena on Helsingin kaupungin opiskeluholloin monialaisen asiantuntijaryhmän käytänteet. Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa työvälineen nykyhetken tilannetta Helsingin toisen asteen oppilaitoksissa – kuinka laajasti työväline on otettu käyttöön ja minkälaisia koettuja hyötyjä, haasteita ja esteitä työskentelyssä on havaittu. Opinnäytetyötutkimus on deskriptiivinen kyselytutkimus, joka toteutettiin Webropol-kyselynä Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle. Tutkimustavoitteenamme on tuottaa konkreettista tietoa työelämäyhteistyökumppanillemme asiantuntijaryhmän yleisyydestä ja käyttökokemuksista tulevan kehittämistyön pohjaksi. Lisäksi tämä opinnäytetyömme voi lisätä yleistä tietoa ja ymmärrystä monialaisen asiantuntijaryhmän käytöstä ja käyttömahdollisuuksista oppilaitosympäristössä.

Tutkimus rakentuu nuoren kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemisen viitekehukseen. Tarkastelemme opiskelijahuoltoja ja monialaista asiantuntijaryhmää ja pyrimme löytämään kohtaamispaikat yhteiskunnan tarjoaman opiskeluholloin työn käytänteiden ja opiskelijoiden välille. Opinnäytetyö sitoo Bronfenbrennerin ekologisen systeemiteorian kautta nuoren hyvinvoinnin sekä nuoruuden kehityksen ja kasvun siihen, miksi opiskeluholloin tukea ja palveluita tarvitaan toisen asteen koulutuksessa. Tarkastelemme myös nuorten tämänhetkistä hyvinvoinnin

viitekehystä ja taustatekijöitä. On huomattava, että toisen asteen opiskelijat eivät ole homogeeninen ryhmä, vaan erityisesti ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoihin mahtuu hyvin eri-ikäisiä ihmisiä. Koulutusta ohjaava lainsäädäntö lähtee kuitenkin ennen kaikkea lapsista ja nuorista. Tämän lisäksi nuorille toisen asteen opiskelijoille opiskelijapalvelut muodostavat sosiaali- ja terveystieteiden ytimen, että koemme rajauksen nuoriin työllemme luontevaksi. Tämä rajausta koskee ennen kaikkea teoreettisia lähtökohdiamme, eikä vastaavaa rajausta tehty kyselytutkimukseen. Opinnäytetyössämme käytämme termejä opiskelija, opiskelija- ja opiskeluhuolto sekä oppilaitos, jotka kuvailevat toisen asteen koulutuksen toimintaympäristöä ja toimijoita.

2 OPISKELUHUOLTO OPISKELIJOIDEN HYVINVOINNIN EDISTÄJÄNÄ

2.1 Nuoren kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukeminen

Yhteiskunnassa vallitsevat olosuhteet vaikuttavat niihin yhteisöihin, joissa lapset ja nuoret kasvavat. Sosioekonominen asema ja terveys- ja opiskelukäyttäytymisen periytyy jossain määrin ylisukupolvisesti esimerkiksi opittujen tapojen vaikutuksesta. (THL, 2022.) Koulu- ja oppilaitosympäristöt ovat yhdenvertaisuuden rakentajia ja pyrkivät luomaan kaikille opiskelijoille tasapuoliset mahdollisuudet opiskeluun. Oppilaitoksilla on kohtuu ainutkertainen mahdollisuus vaikuttaa kokonaisuun ikäryhmiin, millä on kansanterveyttä ja tasa-arvoa edistävä vaikutus. Ekologisen systeemiteorian valossa oppilaitoshenkilökunta voi vaikuttaa oppilaitosympäristöihin niin sosiaalisella kuin fyysisellä tasolla, jolloin oppilaitos voi edistää opiskelijoiden hyvinvointia, kasvua ja kehitystä. Jos opiskeluhuollon henkilöstön ymmärrystä opiskelijoiden hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä lisätään, on opiskeluhuollolla entistä parempia mahdollisuuksia lisätä opiskelijoiden kokonaisvaltaista hyvinvointia.

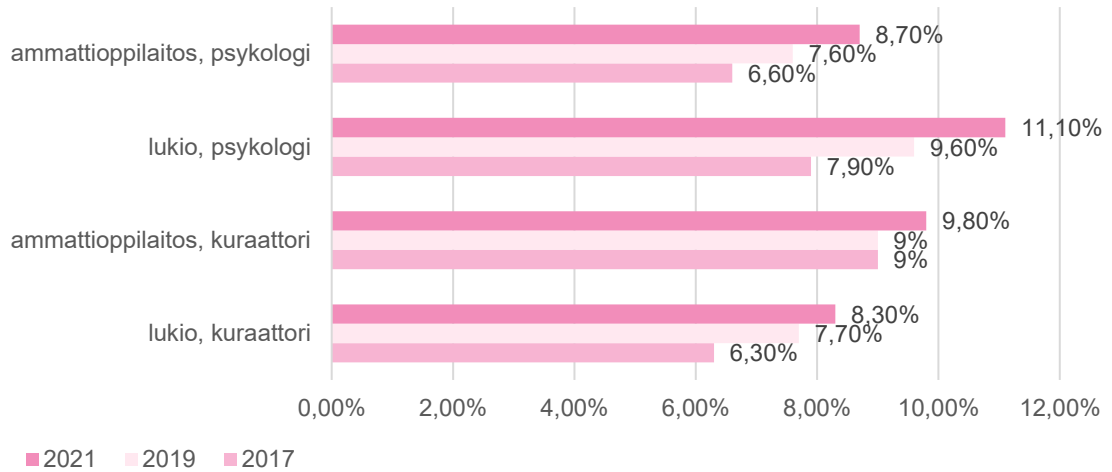
Nuoruusikä, eli ikävuodet 12–22, voidaan jakaa kolmeen kehitysvaiheeseen – varhaisnuoruuteen (12–14-vuotiaat), keskinuoruuteen (15–17-vuotiaat) ja jälkinuoruuteen (18–22-vuotiaat) (Marttunen & Rantanen, 2001). Kutakin nuoruuden vaihetta koskettaa omat kehitykselliset ominaispiirteensä. Nuoruusikä alkaa puberteetista, jolloin käynnistyvät biologiset ja fyysiset muutokset kehossa sekä mielialan vaihtelut. (Aalto-Setälä & Marttunen, 2007.) Murrosiässä neurologisten toimintojen, eli aivojen ja ajattelun kehitys vaikuttavat käytökseen ja tunnesäätelyyn. Aivojen kehittyminen jatkuu läpi koko nuoruusiän aina varhaisaikuisuuteen saakka. (Marttunen & Karlsson, 2013.) Lisäksi nuoruudessa tapahtuu sosioemotionaalista kehitystä, moraalikehitystä ja maailmankuvan muuttumista (Kuther, 2019). Nuoruus esimerkiksi lainsäädännön näkökulmasta yltää aina 29. ikävuoteen saakka (L1285/2016), joten ikäryhmän rajaukset ovat usein kovin häilyviä.

Nuoruus on tyypillinen mielenterveyshäiriöiden ilmenemisaika. Mielenterveyden häiriöitä nuoruudessa ilmenee kaksi kertaa useammin kuin lapsuudessa. Mieliala-, ahdistuneisuus-, käytös- ja päihdehäiriöt ovat yleisimpiä nuorten mielenterveyden häiriöitä. (Marttunen & Karlsson, 2013, s. 10.) Psykkistä oireilua voidaan pitää merkinä kehityksen vaarantumisesta. Avainasemassa on oireiden ja häiriöiden varhainen tunnistaminen, jotta voidaan välttyä suuremmilta seuraamuksilta. Keskeisessä asemassa nuorten kehityksellisten häiriöiden tunnistamisessa ovat kouluterveydenhuollon, opiskeluhoollon ja opettajayhteisön jäsenet. (Marttunen & Karlsson, 2013.)

2.2 Opiskelijoiden hyvinvointikehitys tilastojen valossa

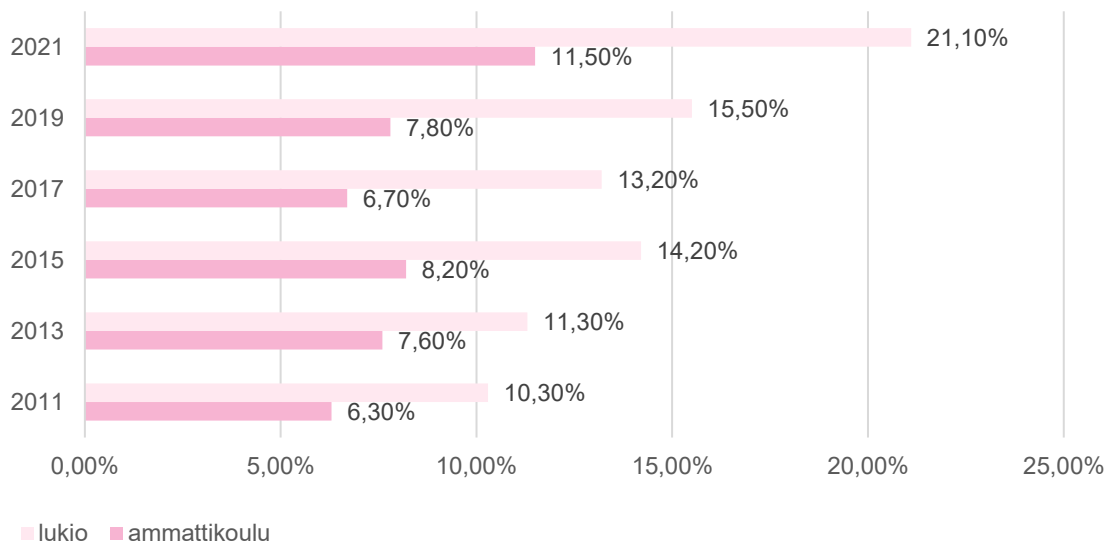
Kuraattori- ja psykologipalveluiden käyttö

KUVIO 1. Kuraattori- ja psykologipalveluiden käyttö (THL, 14.9.2021).

THL on seurannut vuodesta 2017 alkaen toisen asteen opiskelijoiden kuraattorilla ja psykologilla käyntiä. Kolmen mittauspisteen perusteella voidaan sanoa, että käynnit sekä kuraattorin että psykologin vastaanotoilla ovat lisääntyneet sekä ammattioppilaitoksissa että lukioissa. Erityisen voimakasta kasvu on ollut lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden psykologikäynneissä, joita vuonna 2017 oli 7,9 %:lla ja vuonna 2021 jo 11,1:lla % opiskelijoista. Toisaalta ammattikoululaisilla kuraattorikäynnit ovat pysyneet tarkastelujaksolla tasaisen korkeina: vuosina 2017 ja 2019 käynnejä oli 9 %:lla opiskelijoista ja vuonna 2021 niitä oli 9,8:lla % opiskelijoista. Samanaikaisesti erityisen voimakasta on ollut lukiolaisten ilmoittama koulu-uupumus, joka puolestaan ammattikoulussa on jopa puolet vähäisempää. (THL, 2021.)

Toisen asteen opiskelijoiden itseilmoitettu uupumus

KUVIO 2. Koulu-uupumus (THL, 14.9.2021).

Kun tarkastellaan Valtion nuorisoneuvoston koostamia tilastoja nuorten terveydentilasta vuosina 2011–2021, eivät ne maalaa nuorison hyvinvoinnista kaksista kuvaa. Huolestuttavaa on se, kuinka huonovointisuus vaikuttaa kasaantuvan samoilille opiskelijoille. Ammattiopintoja suorittavat nuoret ovat tilastojen valossa todennäköisemmin ylipainoisia, päivittäin tupakoivia ja päihteitä kokeilevia kuin lukiossa opiskelevat ikätoverinsa. Lukiolaisnuoret puolestaan kamppailevat ammattiin opiskelevia ikätovereitaan huomattavasti useammin koulu-uupumuksen kanssa.

Terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi on ilmoittanut 16,9–26,50 % lukiolaisista ja ammattikouluopiskelijoista 20,70–27,9 % tarkastelujaksolla 2011–2021 (Valtion nuorisoneuvosto, i.a.-a). Tarkastelujakson aikana erityisesti lukiolaisten koettu terveydentila heikentyi enemmän kuin ammattikoulua käyvillä, mikä puolestaan vähensi koulutuskohtaista eroa lukion ja ammattikoulun välillä. Samalla tarkastelujaksolla kuntoutuspsykoterapiassa vuonna 2011 oli 5496 nuorta; vuonna 2021 sama luku oli jo 15 298 nuorta (Valtion nuorisoneuvosto, i.a.-b). Osittain nämä erot johtunevat COVID-19-pandemiasta, mutta hoitovelan kasvu on alkanut jo ennen vuotta 2020. Esimerkiksi hoitopääsaika mielenterveysongelmissa on suorastaan räjähtänyt käsiin vuonna 2021, jolloin jopa 330 lasta ja

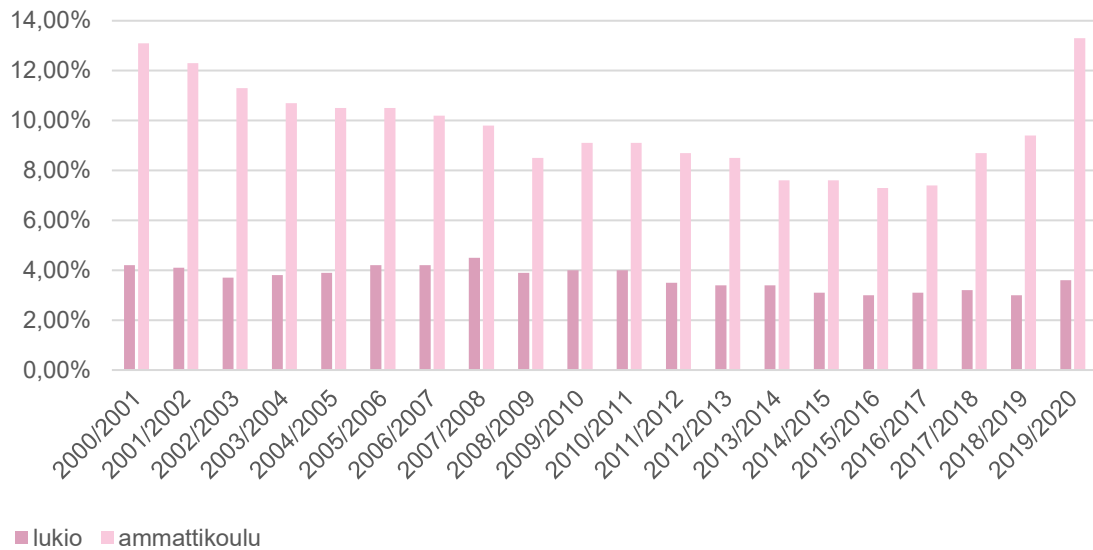
nuorta joutui odottamaan yli 90 vuorokautta hoidon piiriin pääsyä. Vertailukoh- tana: vuonna 2017 luku oli niinkin alhainen kuin 28 lasta ja nuorta, ja vuonna 2018 luku oli yhä kohtuullisen maltillinen 57 lasta ja nuorta, vaikkakin melkein kaksin- kertaistunut vuodesta 2017. Koronaviruspandemian aikana, 2019–2021, kol- messa vuodessa odottajien lukumäärä on yli viisinkertaistunut. (Valtion nuorisoneuvosto, i.a.-c.)

Huumekekeilut ovat huomattavasti yleisempiä ammattikoululaisten keskuudessa kuin lukiolaisten keskuudessa. Siinä missä ammattikoululaisista huumeita oli ko- keillut jopa joka viides (17,7–21,6 %), lukiossa joka kymmenes tai yhdeksäs (9,9– 14 %). Kautta linjain ammattioppilaitosten opiskelijat ovat yliedustettuna huu- meita kokeilevien määrissä, vaikka ero on vuonna 2021 kaventunut aikaisempiin vuosiin verrattuna. Vuonna 2021 ammattikoulua käyvien huumeita kokeilevien määrä oli alhaisimmillaan mittaushistoriassa, ja lukiota käyvien huumeita kokei- levien määrä oli laskenut. (Valtion nuorisoneuvosto, i.a.-d.)

Toisen asteen opiskelijoiden päivittäinen tupakointi on ollut laskusuhdanteista koko tarkastelujakson 2011–2021 aikana. Ammattiin opiskelevista opiskelijoista 38,7 % tupakoi päivittäin vuonna 2011 ja kymmenessä vuodessa luku on laske- nut 17,5 % opiskelijoista. Puolestaan lukiolaisista 9,3 % tupakoi päivittäin vuonna 2011 ja vuonna 2021 enää 2,3 % opiskelijoista tupakoi päivittäin. (Valtion nuori- soneuvosto, i.a.-e.) Ylipaino puolestaan on ollut noususuhdanteista tarkastelu- jakson aikana sekä lukio- että ammattiopiskelijoiden keskuudessa, mutta ylipaino on yleisempää ammattiin opiskelevilla (26,6 % v. 2021) kuin lukio-opiskelijoilla (17,1 % v. 2021) (Valtion nuorisoneuvosto, i.a.-f).

Siitä huolimatta, että ammattioppilaitosta käyvät kokeilevat huumeita, tupakoivat päivittäin ja ovat ylipainoisempia useammin kuin lukiota käyvät ikäisensä, on ilah- duttavaa huomata, että ammattikoululaiset pitävät koulunkäynnistä lukiolaisia enemmän. Kehitys on ollut maltillisen laskusuhdanteista vuodesta 2015 lähtien, jolloin lukiossa melko paljon tai erittäin paljon pitäviä opiskelijoita on ollut 71,6 % lukiossa ja ammattikoulussa 83,1 %. Vuonna 2021 koulutuksesta piti melko pal- jon tai erittäin paljon enää 65,9 % lukiolaisista ja 76,9 % ammattiin opiskelevista. (Valtion nuorisoneuvosto, i.a.-g.)

Koulutuksen keskeyttäneiden määrä

KUVIO 3. Koulutuksen keskeyttäneiden prosentuaalinen määrä (Tilastokeskus, i.a.).

Vaikka ammatilliset opinnot koetaan mielekkäiksi, ammattiin opiskelevat keskeyttävät koulutuksensa huomattavasti useammin kuin lukiolaiset. Valitsimme tarkastelujaksoksi koko 2000-luvun nähdäksemme pidemmän aikavälin trendejä ja sen, näkyykö koronapandemia jo lukuvuoden 2019–2020 mittauksen poikkeamana. Yllä oleva kuvaaja osoittaa sen, kuinka koulutuksen keskeyttäminen on ollut ammattiopiskelijoiden joukossa ylimmillään lukuvuonna 2019–2020 koko sen 20 vuotisen seurantahistorian aikana. Ero on huomattava lukuvuoden 2018–2019 pisteeseen verrattuna, mutta ei täysin ennen näkemätön. Jos viimeisimpiä mittauspisteitä vertaillaan, on ammattikouluopiskelijoiden keskeytykset jopa kolminkertaisia lukiolaisiin verrattuna. Ammattikoulutuksen keskeyttäneiden määrä koko 2000-luvun aikana (vaihteluväli 7,3–13,3 %, ero 6 prosenttia) vaihtelee eri mittauspisteissä huomattavasti enemmän verrattuna lukiolaisten keskeytyksien määriin (vaihteluväli 3–4,2 %, ero 1,2 prosenttia). (Tilastokeskus, i.a.)

2.3 Systeminen sosiaalityö

Yhä useammin sosiaalialalla kohdataan haasteita, jotka eivät osu vain yhden ammattikunnan, sektorin tai edes yksittäisen tieteenalan alueelle. Asiakkaiden ongelmat ovat usein monimutkaisempia, haastavampia ja syvempiä kuin aikaisemmin, eikä yksinkertaiset ratkaisut tuo mielekästä lopputulemaa. Monimutkaiset haasteet edellyttävät monialaista lähestymistapaa ja uudenlaisia toimintamekanismeja. Jotta voidaan luoda edellytyksiä tulevaisuuden hyvinvoinnille, on saatava aikaiseksi toimintamallien, rakenteiden ja näiden välisten vuorovaikutusten samanaikaista muutosta. (Vataja, 2018.)

Sosiaalialan systeemissä työskentelymallissa hyödynnetään moniammatillisen tiimin jäsenten erityisosaamista. Jokainen ammattilainen on oman alansa toimintakulttuurin edustaja. Kun asiakkaan asioita tarkastellaan moniammatillisessa tiimissä useamman kuin yhden alan asiantuntijan silmin, saadaan asiakkaan asioista laajempi kokonaiskuva, käsitys tilanteesta monipuolistuu ja jokainen yksittäinen asiantuntija saa laajemman ymmärryksen asiakkaan tilanteesta kuin tilanteessa ilman moniammatillista tiimiä. Tällöin työskentelylle voi avautua uusia etenemispolkuja, yhteisesti tehtyjen ratkaisujen laatu paranee ja toimenpiteet kohdentuvat vastaamaan paremmin todellisia tarpeita. Systeminen työote on jaettu toimintamalli, josta hyötyvät niin yksilöt kuin ammattilaisetkin. (Hovi, i.a.)

Monialaisen asiantuntijaryhmän toimintamalli perustuu systeemiseen ajattelutapaan, johon kuuluu ymmärrys siitä, miten systeemi toimii. Systeemi koostuu osista, sen osien välisistä suhteista ja näiden muodostamasta kokonaisuudesta. Yhteenliittymät ovat systeemin sisällä olevien osien keskinäisiä yhteyksiä eli tapoja, joilla osaset toimivat vuorovaikutuksessa toisiinsa nähden, tuottavat yhteisvaikutuksia ja välittävät informaatiota. Informaatio pitää systeemin kasassa ja määrittää sen, kuinka osat toimivat yhdessä. Funktio, päämäärä, tavoite tai tarkoitus ovat usein tärkein systeemin käyttäytymistä määrittävä tekijä. (Meadows, 2008, s. 11–14.) Systeemi voi esimerkiksi olla määrätty joukko vuorovaikutuksessa keskenään toimivia eri alojen edustajia, joiden tarkoituksena on päästä tiettyyn lopputulokseen opiskelijan asioita edistettäessä.

Systeemisessä ajattelussa on tunnistettava systeemin osat ja kuinka ne toimivat vuorovaikutuksessa keskenään. Lisäksi on pohdittava, tuottavatko osat yhdessä erilaista tulosta kuin osat yksinään sekä säilyykö vaikutus tai käyttäytyminen ajan mittaan useissa erilaisissa olosuhteissa. Systeemisessä ajattelussa määritelmällisenä vaatimuksena on, että järjestelmällä on jokin funktio, tulos tai tavoite. Paras tapa tunnistaa systeemin päämäärä on tarkastella jonkin aikaa sitä, minkälaista tulosta se tuottaa. (Meadows, 2008, s. 13.) Systeemisessä työotteessa yksilön, hänen lähipiirinsä ja ympäristöjen tilanne nähdään kokonaisuutena, jonka kaikki osat vaikuttavat toisiinsa (THL, 2023).

Moniammatillisessa työotteessa asiakkaan ympärillä olevien ammattilaisten useat näkökulmat ottavat huomioon paremmin taustaongelmat ja kaikki osapuolet ymmärtävät paremmin kokonaisuutta. Taustaverkostojen kehämäinen yhteisnäkemys on enemmän kuin suoraviivaiset yksittäiset osat. Esimerkiksi jos opiskelijalla on lääketieteellinen ongelma, monialaiseen asiantuntijaryhmään kuuluva lääkäri saa paremman kuvan tilanteesta, kun siihen liitetään sekä psykologin että koulun sosiaalityöntekijän näkökulma. Tällöin taustalla vaikuttavat tekijät tulevat ilmi selkeämmin, kun nähdään lääketieteellisen näkökulman lisäksi psykologiset vaikutukset ja seuraukset sosiaalisessa liittymisessä. Tämänlaisen verkostotyön hyöty on siinä, että ongelmien taustalla oleva moninaisuus tulee paremmin huomioitua juuri sen vuoksi, koska eri ammattilaiset edustavat erilaisia lähestymistapoja.

2.4 Sosiaalialan sosio-ekologiset vaikutusmahdollisuudet

Ekologinen systeemiteoria luo puitteet, perusteet ja ymmärryksen sosiaalialan työlle. Se tarjoaa mahdollisuuden ymmärtää sen, kuinka sosiaalipolitiikan keinoin pystymme laajemmin vaikuttamaan niin kansalaisten hyvinvointiin kuin yksilöiden kehitykseen ja käytökseen muuttamalla niitä ympäristöjä, joissa yksilöt toimivat. Urie Bronfenbrennerin ekologisen systeemiteorian (1979) ja siitä johdetun sosio-ekologisen mallin mukaan ihminen kehittyy vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Siinä missä ympäristö muovaa yksilöä, muovaa yksilö ympäristöään.

Bronfenbrenner jakaa ympäristörakenteet kolmeen, toisiinsa sisäkkäin asettuvaan kehään. Kehistä sisimpänä on yksilön kanssa välittömissä tekemisissä olevat mikroympäristöt. Näistä välittömistä ympäristöistä keskeisimpiä ovat koti, opilaitos ja harrastuspaikat. Välittömien mikroympäristöjen jälkeen seuraavalla kehällä ovat vaikutuksia välittävät mesoympäristöt. Nämä mesoympäristöt ovat ennen kaikkea mikroympäristöjen välisiä yhteyksiä, kuten esimerkiksi naapurustot, kaupunki tai sukuyhteisö. Kolmannella kehällä liikutaan yhä kauemmas välittömistä ympäristöistä, eikä yksilö ole välttämättä edes läsnä näissä eksoympäristöissä, mutta ne silti vaikuttavat yksilön kehitykseen. Kolmannen tason ympäristöjä ovat esimerkiksi mesoympäristöihin vaikuttava kulttuuri, tavat ja politiikka. (Bronfenbrenner, 1979, s. 22–23, s. 26–27.) Edellä mainittujen kolmen ympäristön yhtymistä Bronfenbrenner kutsuu makroympäristöksi (Bronfenbrenner, 1979, s. 27). Kulttuuri, politiikka sekä neljäs ajallinen ympäristö, kronoympäristö, muovaavat niitä ympäristöjä, joissa kehityimme, sekä luovat välittömien ympäristöjen pohjapiirustukset. Jos näitä ympäristöjen pohjapiirustuksia muutetaan, voivat ne muuttuessaan tuottaa huomattavan erilaisia lopputuloksia yksilöiden käytöksessä ja kehityksessä. (Bronfenbrenner, 1979, s. 23.)

Yhden paikallisen kulttuurin sisällä ensimmäisen tason välittömät ympäristöt ovat kaltaisia keskenään: kodit ovat koteja, koulut kouluja, mutta eri kulttuuriin sidonnaiset käsitykset näistä välittömistä ympäristöistä voivat poiketa hyvinkin paljon toisistaan. Pohjoismaisen hyvinvointivaltion vahvan roolin ansiosta suomalaisten hyvinvointia on edistänyt yhtäläinen oppivelvollisuus, ilmainen kouluruokailu ja lasten rokoteohjelmat. Toisaalta historialliset tapahtumat ovat muovanneet yhtä lailla yhteiskuntaa hyvin radikaalisti: COVID-19-pandemia, 2008 vuoden lama ja vuosituhannen alun IT-buumi. Monia kehityspsykologisia polkuja muovaa sosiaalipoliittiset päätökset, jotka voivat muovata puolestaan kokonaisia kansakuntia (Bronfenbrenner, 1979, s. 27).

Ekologinen systeemiteoria tarjoaa laajamittaisempaa selitysvoimaa kuin perinteiset, kahden ihmisen välisiin suhteisiin perustuvat kehitysteoriat. Bronfenbrenner tarkastelee fyysisten ympäristöjen lisäksi ihmissuhteita henkisinä ympäristöinä. Teoria tarkastelee suhteiden vastavuoroisuutta sekä sitä, kuinka kolmannet osapuolet vaikuttavat primääriseen kahden väliseen suhteeseen. Kolmansia

osapuolia sosio-ekologisessa teoriassa ovat puoliso, sukulaiset, ystävät ja naapurusto, mutta myös esimerkiksi sosiaalialan ammattihenkilöstö. Tätä Bronfenbrenner kutsuu teoriassaan N+2-systeemiksi, joka laajentuu heijastusvaikutuksen tavoin yksittäisistä ihmissuhteista kokonaisuun interpersoonallisten suhteiden verkostoihin.

Erityisesti N+2-systeemi antaa perustelut yksilöiden kanssa tehtävälle työlle monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Ammatillainen muodostaa kolmannen osapuolen ensisijaisille ihmissuhteille mahdollistaen näiden optimaalisen toimimisen. Monialainen asiantuntijaryhmä puolestaan on kuin pieni, yksilön opiskeluympäristöön sijoitettu kehityksellisen prosessin systeemi, jossa yksittäisen opiskelijan ympärille kootaan kolmansien osapuolien verkko. Tämän verkon tarkoituksena on vaikuttaa opiskelijaa ympäröivään mikroympäristöön niin, että suotuisat opiskelumahdollisuudet voidaan taata.

Tämän systeemin nojalla Bronfenbrenner esittää mahdollisuudet vaikuttaa kolmantena osapuolena yksittäisen henkilön mikroympäristöön. Jotta kahdenkeskiset, ensisijaiset suhteet huoltajan ja lapsen välillä voivat toimia parhaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla, on kolmansien osapuolten läsnäolo ja tarkoituksenmukainen osallistuminen välttämätöntä. Puolestaan jos kolmannet osapuolet puuttuvat kokonaan tai pyrkivät estämään lapsen parhaan mahdollisen kehityksen, voi koko kehityksellisen prosessin muodostama systeemi romahtaa. Tämä verkko vaatii toimiakseen tarkoituksenmukaisesti yhteyksiä toimijoiden välillä: yhteistyötä, kommunikaatiota ja yhteistä tietoa. Kun verkko toimii tarkoituksenmukaisesti, sujuvat myös erilaiset siirtymät eri ympäristöjen välillä jouhevasti. Ympäristöjen välisiä siirtymiä ovat esimerkiksi kouluasteelta toiselle siirtymiset, työelämään valmistuminen ja eläköityminen. (Bronfenbrenner, 1979, s. 24–25.)

Bronfenbrennerin sosio-ekologinen teoria tarjoaa teoreettisen viitekehyksen sekä merkityksen opiskelijan sosiaalisten piirien ja erilaisten ympäristöjen vaikutusten ymmärtämiselle. Monialainen asiantuntijaryhmä on merkittävä yksilökohtaisen opiskeluhuollon työväline, jossa eri ammattikuntien edustajat tuovat kukin oman alansa asiantuntijuuden opiskelijan asioiden käsittelyyn ja koko ryhmän tietoon. Näin opiskelijan eri tasoiset verkostot kommunikoivat tehokkaammin keskenään

ja Bronfenbrennerin teorian mukaisesti kolmansina osapuolina toimivien ammattilaisten mahdollisuudet vaikuttaa primäärisuhteissa paranevat.

2.5 Opiskeluhoillon kehitys vuosina 2013–2023

Opiskeluhoiltoa on kehitetty peruskouluympäristössä pidemmän aikaa, mutta toisella asteella opiskelijalla ei ole ollut aina oikeutta opiskeluhoiltoon. Toisen asteen opiskelijan hyvinvointi oli aikaisemmin julkisten, kaikille tarjottavien palveluiden varassa. Hallituksen esityksessä eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi vuonna 2013 haluttiin yhtenäistää hajallaan olevat oppilas- ja opiskeluhoiltoa koskevat säännökset. Oppilas- ja opiskeluhoiltolailla haluttiin tuoda toisen asteen opiskelijat tasa-arvoiseen asemaan perusopetuksessa oleviin oppilaisiin nähden. (HE 67/2013.) Sekä peruskoulun että toisen asteen oppilaitoksen yhtenäisellä opiskeluhoiltolailla on luotu pohja oppijan johdonmukaiselle yhteiskunnalliselle tuelle kaikenikäisille oppijoille (Harjunpää ym., 2017).

Eryteisesti ammatillista opetusta on uudistettu perustavanlaatuisesti viimeiset viisi vuotta, mutta myös lukiokoulutus on saanut osansa uudistustyöstä. Ensin opetus- ja kulttuuriministeriö vei läpi kolmivuotisen kärkihankkeensa vuosina 2015–2018, jonka lopputuloksena oli ammatillisen koulutuksen reformi. Reformin päätavoitteena oli uudistaa ammatillinen koulutus osaamisperusteiseksi ja asiakaslähtöiseksi kokonaisuudeksi (Opetus- ja kulttuuriministeriö [OKM], i.a.). Vuonna 2021 kaikista toisen asteen opiskelijoista tuli oppivelvollisia aina 18 ikävuoteen saakka (Opetushallitus, i.a.-b), jonka aiheuttaman opiskeluhoillollisen lisätyön määrään pyrittiin osaltaan vastaamaan kirjaamalla opiskeluhoillon työntekijäkohtaiset asiakasmitoitukset osaksi lakia (OKM, 2021). Vuonna 2021 lukiokoulutuksen opiskelijoita oli 109 500 (Tilastokeskus, 2022-a) ja puolestaan ammatillisen koulutuksen opiskelijoita 342 000 (Tilastokeskus, 2022-b).

Lisäksi opiskeluhoilto uudistunee yhä, kun sosiaali- ja terveysalan uudistus muo-
vaa auttamistyön kenttää. Uudistuksen myötä sosiaali- ja terveyshuillon sekä pelastustoimen järjestämismvastuu siirtyi kunnilta ja kuntayhtymiltä

hyvinvointialueille tammikuussa 2023 (STM, 2023) ja eri hallintoalojen välisen yhteistyön merkitys korostunee aikaisemmasta (STT, 2022). Näiden lisäksi Helsingillä on erityinen kaksoisroolinsa, koska Helsinki on yhtäaikaisesti sekä kaupunki että oma hyvinvointialueensa. Tämän kaksoisroolin merkitystä tarkastelemme yksityiskohtaisemmin tutkimusaineiston analyysissä vertailemalla Helsingin erityispiirteitä valtakunnan tason ilmiöihin.

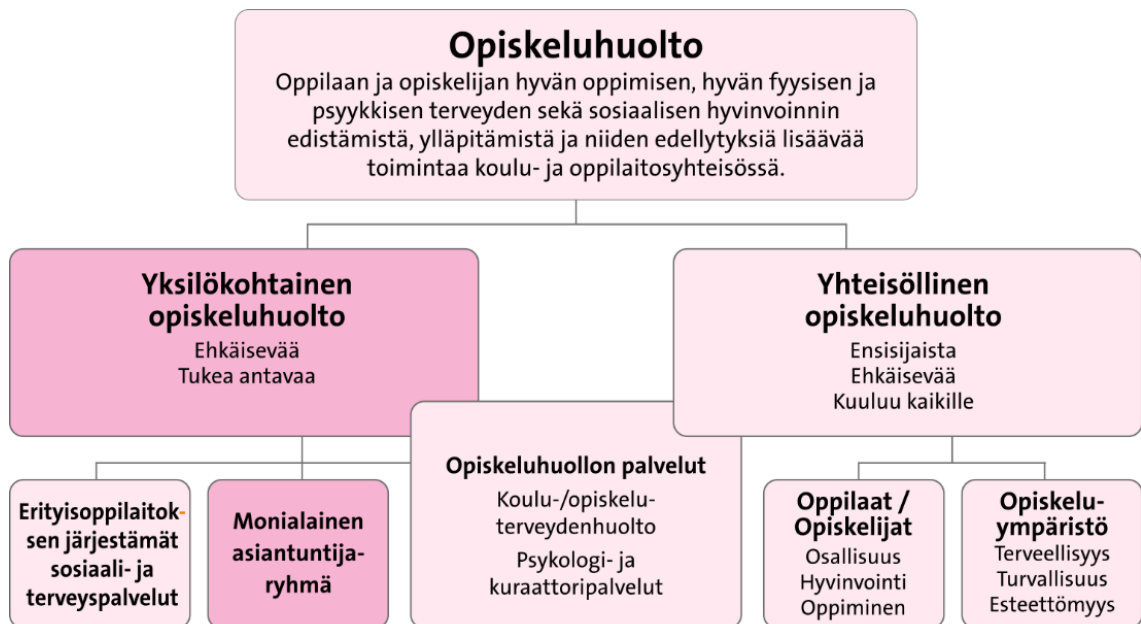
Vuonna 2023 oppilas- ja opiskelijahuoltolaki on ollut voimassa pian vuosikymmenen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen raportin mukaan lain käyttöönotto on kuitenkin ollut toivottua hitaampaa toisen asteen oppilaitoksissa. Vuonna 2014 voimaan tullutta lakia ei ole kaikilta osin otettu tasaisesti käyttöön, ja tämä asettaa opiskelijat epätasa-arvoiseen asemaan toisiinsa nähden. Tulevaisuudessa opiskeluhuollossa tarvitaan lisää työaikaa yhteisölliseen työhön sekä lisä- ja täydennyskoulutusta yksilökohtaiseen työhön liittyvissä käytänteissä, jotta lainmukaisista toimintatavoista ja valtakunnallisista linjauksista tulee yhtenäisiä koko maassa. Lisäksi opiskeluhuollon omavalvontaa ja seurantaa täytyy kehittää. (Hietanen-Peltola ym., 2019-a.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tuottamassa valtakunnallisessa kyselytutkimuksessa kävi ilmi selviä eroja toimipistekohtaisessa monialaisen asiantuntijaryhmätyöskentelyn käytössä. Vuonna 2019 tehdyn tutkimuksen mukaan 10 % kuraattoreista ei ole käyttänyt ollenkaan monialaista asiantuntijaryhmää työssään viimeisen 12 kuukauden aikana. Tämä tarkoittaa sitä, että yksittäisen opiskelijan asiantuntijaryhmätyöskentely ei ole vakiintunut kaikkiin oppilaitoksiin. Eroa osittain selittää THL:n mukaan vaihtelevat opiskelijamäärät ja oppilaitoksen koko sekä vastuualueella olevien toimipisteiden määrät kuraattorin työssä. (Hietanen-Peltola ym., 2019-a, s. 12.) Vuonna 2022 tehdystä tutkimuksesta puolestaan 62 % vastanneista ilmoitti, että yksittäisen opiskelijan opiskeluhuoltoasiaa on käsitelty oppilaitoksen opiskeluhuoltoryhmässä. Tämä viittaa siihen, että lakia ei ole ymmärretty oikein ja työmuodon käyttöönotossa on ollut hankaluuksia. (Hietanen-Peltola ym., 2022.) On mielenkiintoista tarkastella, miten Helsinki vertautuu valtakunnallisiin tuloksiin verraten.

3 OPISKELUHUOLTO LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ

3.1 Opiskeluhoitoa määrittelevä lainsäädäntö

Käytössä oleva oppilas- ja opiskelijahuoltolaki on tullut voimaan vuonna 2014. Opiskeluhoitoa on perusopetuslaissa tarkoitettu oppilashuolto sekä toisen asteen oppilaitoksissa tarkoitettu opiskelijahuolto. Opiskeluhoito on monialaista, lakisääteistä ja koko opiskelijayhteisöä koskevaa toimintaa. Sen tavoitteena on edistää ja ylläpitää opiskelijoiden terveyttä ja hyvinvointia niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisesti. Opiskelijalla on aina oikeus opiskeluhoitoon palveluihin, eikä hänen huoltajansa voi kieltää alaikäistäkään opiskelijaa vastaanottamasta opiskelijahuoltopalveluita. (L 1287/2013.) Opiskeluhoitoon palvelut ovat merkittävä osa nuorten opiskelijoiden sosiaali- ja terveystalvveluja.

KUVIO 4. Opiskeluhoitoon kokonaisuus (Opetushallitus, i.a.-a).

Opiskeluhoitoon työtä on määritelty monet eri lait, säädökset ja asetukset. Työtä on ohjattu perusopetuslailla (L 628/1998), lailla ammatillisesta koulutuksesta (L 531/2017), lukiolailla (L 629/1998), lastensuojelulailla (L 417/2007), lailla

sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (L 812/2000), sosiaalihuoltolailla (L 1301/2014), tietosuojalailla (L 1050/2018), sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella potilasasiakirjoista (L 298/2009) ja nuorisolailla (L 1285/2016). Näistä edellä mainituista laeista säädökset on sittemmin koottu yhdeksi yhtenäiseksi laiksi, opiskeluhuoltolaiksi, joka tuli voimaan 1.8.2014. Ministeriö on julkaissut uuden lainsäädännön soveltamisohjeen vuonna 2015 (STM, 2015).

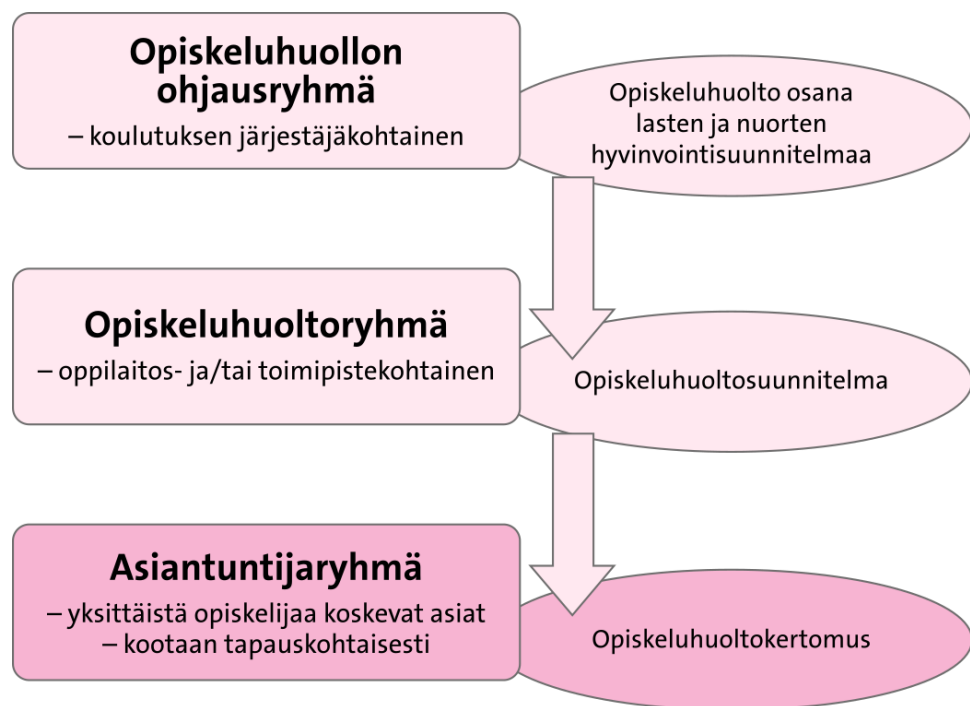
Opiskeluhuoltoa ohjaavien säädösten tarkoituksena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja turvallisuutta sekä taata yhdenvertaiset palvelut ja tukitoimet (THL, 16.11.2021). Opiskelijalla on näiden lakien puitteissa oikeus saada laadukasta palvelua ilman syrjintää. Hänellä on oikeus yksityisyyteen ja sen loukkamattomuuteen sekä oikeus tietää oikeutensa, velvollisuutensa että eri palveluvaihtoehdot seurauksineen. Opiskelijahuoltoa toteutettaessa on kunnioitettava asiakkaan itsemääräämisoikeutta. (L 812/2000.)

Opiskeluhuollon palveluita ovat maksuttomat kuraattori- ja psykologipalvelut sekä opiskelijaterveydenhoitajan ja -lääkärin palvelut, joihin oppilaitoksen henkilökunnalla on velvollisuus ohjata opiskelija tarvittaessa. Oppilaitoksen henkilökunnan lisäksi opiskelijahuoltoon voi olla yhteydessä myös opiskelija itse tai hänen huoltajansa. Opiskeluhuollon työntekijöitä koskee sekä vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus että tietosuojasäädökset. Opiskeluhuolto toteutetaan yhdessä opetuksen järjestäjän, eli kaupungin tai hyvinvointialueen asiantuntijoiden, oppilaitoksen henkilökunnan, opiskelijoiden ja tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan heidän huoltajiensa kanssa. Yhteistyön pohjalta laaditaan oppilaitoskohtainen opiskelijahuoltosuunnitelma, josta kootaan aluekohtainen hyvinvointisuunnitelma. (L 1287/2013.)

3.2 Opiskeluhuoltoryhmät

Jokaisella koulutuksen järjestäjällä on oltava opiskeluhuollon ohjausryhmä, joka vastaa opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista monialaisesti. Ohjausryhmä on kiinteästi yhteydessä kuntien ja

järjestäjien päätöksenteossa, laadun ja voimavarojen varmistamisessa sekä omavalvonnan koordinoinnissa. Yhdessä sosiaali- ja terveystieteiden kanssa päätetään oppilaitoskohtaisesta opiskeluhoitoryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Ryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Ryhmän kokoonpano on monialainen, joten siihen kuuluvat sekä oppilaitoksen, että opiskeluhoitopalveluiden edustajat, opiskelijoiden ja vanhempien edustajat sekä oppilaitoksen ulkopuoliset yhteistyötahot, kuten opiskelijan sosiaalityöntekijä. (STM, 2015, s. 8.)

KUVIO 5. Opiskeluhoollon johtamisen rakenteet ja tuotetut tekstit (THL, 2019, s.13).

3.3 Yhteisöllinen opiskelijahuolto

Opiskeluhoollotyö jakaantuu kahdelle eri ulottuvuudelle: yhteisölliseen ja yksilölliseen opiskeluhooltoon. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on luonteeltaan ennaltaehkäisevää ja se tukee sekä mahdollistaa yksilöllisen hyvinvoinnin

kouluympäristössä. Yhteisöllinen opiskeluhoito paneutuu koko oppilaitoksen opiskelijayhteisöön ja pyrkii ennaltaehkäisemään esimerkiksi kiusaamista, syrjintää ja väkivaltaa sekä edistämään vuorovaikutustaitojen myönteistä kehitystä ja hyvää mielenterveyttä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos linjaa, että yhteisöllisen opiskelijahuollon järjestäminen on kaikkien oppilaitoksen työntekijöiden velvollisuus, ja ensisijainen vastuu hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla – erityisesti rehtorilla ja opettajilla. (THL, 16.11.2021.) Tämän lisäksi yhteisöllinen opiskeluhoito tarkastelee koko oppilaitosta fyysisenä ympäristönä, ja pyrkii edistämään tilan turvallisuutta, terveellisyttä ja esteettömyyttä (Opetushallitus, i.a.-a) sekä huolehtii siitä, että oppilaitos on toimintakykyinen niin ongelma-, onnettomuus- kuin kriisitilanteissa (STM, 2015, s. 8).

3.4 Yksilökohtainen opiskelijahuolto

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu opiskelijan vapaaehtoisuuteen, kuulukuksi tulemiseen ja yhteistyösuhteen luottamuksellisuuteen. Yksilökohtaista opiskeluhoitoa käytännön tasolla tekee kuraattori yksilötyönä opiskelijan kanssa, mutta tarpeen vaatiessa yhteistyössä hänen huoltajiensa kanssa. (L 1287/2013.) Yksilöllisellä työllä tuetaan tarvittaessa huoltajia heidän kasvatustyössään (STM, 2015, s. 9). Opiskelijalla on aina oikeus ilmaista oma mielipiteensä niissä toimenpiteissä ja ratkaisuihin, jotka koskevat häntä itseään. Kuulemisessa on otettava huomioon opiskelijan ikä, kehitystaso ja muut henkilökohtaiset ominaisuudet. Alaikäinen tai muuten vajavaltaiseksi määritelty opiskelija voi kieltää huoltajansa osallistumisen opiskelijahuollolliseen käsittelyyn, jos opiskeluhoillon kuraattori tai terveydenhuollon ammattilainen on todennut sen olevan opiskelijan edun mukaista. (L 1287/2013.)

Tällä hetkellä opiskeluhoillon ammattilaisten välistä dialogia estää ammattilaisten keskuudessa ilmeisesti tehty tulkinta opiskeluhoitolaista. Lakia on tulkittu tiukimmalla mahdollisella tavalla, joka suojelee sekä asiakasta että ammattilaista niin väärinkäytöksiltä kuin salassapito- ja vaitiolovelvollisuuden rikkomiselta. Käytännössä tämä kuitenkin tarkoittaa samanaikaisesti sitä, että opiskelija ei välttämättä saa sitä parasta mahdollista tukea, jonka hän voisi saada, jos tiedonkulku

olisi esteetöntä. Tämä vaikuttaa olevan vakiintunut tapa Helsingissä, vaikka lain soveltamisohje antaa mahdollisuuden – ja jopa toisinaan velvollisuuden – antaa toisilleen salassa pidettäviä tietoja opiskeluhuoltoasian niin vaatiessa (STM, 2015, s. 18–19). Tulkitse lakia tiukemmin tai soveltavammin, antaa monialainen asiantuntijaryhmä kuitenkin työvälineen, jossa tiedonkulku on vapaata ja esteetöntä sen jäsenten kesken.

3.5 Monialainen asiantuntijaryhmä

Oppilaitoksissa tehdään paljon erilaista moniammatillista työtä niin oppilaitoksen sisällä, eri oppilaitosten välillä kuin ulkoisten yhteistyökumppanien kanssa. Monialainen asiantuntijaryhmä on laissa kohtuu tarkoin määritelty työväline, joka poikkeaa mistä tahansa moniammatillisesta työstä, vaikka se moniammatillista työtä onkin. Monialaisuus tässä kontekstissa viittaa siihen, että ryhmän kokoonpanoon voi osallistua myös siviilihenkilöitä, kuten opiskelijan läheisiä ammattilaisten lisäksi. Monialainen asiantuntijaryhmä on opiskelijan tukiryhmä, jonka tavoitteena on tukea opiskelijaa ja parantaa hänen oppimisedellytyksiään. Näin ollen asiantuntijaryhmä toteuttaa työllään yksilöllistä opiskelijahuoltoa. Monialaisen asiantuntijaryhmän toiminta perustuu oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä yksittäisen opiskelijan antamaan yksilöityyn ja kirjalliseen suostumukseen. Jos opiskelijalla ei hänen ikänsä tai muun vajavaltaisuuden vuoksi ole mahdollisuutta antaa suostumustaan, voi suostumuksen antaa hänen huoltajansa. (L 1287/2013.)

Opiskelija saa määritellä ketä monialaiseen asiantuntijaryhmään osallistuu. Monialaisella asiantuntijaryhmällä ei siten ole minkäänlaista vakituista, oppilaitoskohtaista kokoonpanoa tapauksesta toiseen, vaan se kootaan aina tapauskohtaisesti opiskelijan tarpeiden ja toiveiden mukaan. Ryhmän kokoaa se opiskeluhuollon toimija, joka havaitsee monialaisen opiskeluhuollon tarpeen. Monialainen asiantuntijaryhmä koostuu eri ammattikuntien edustajista. Ryhmässä on koolla opetushenkilöstön edustajia, joita voivat olla esimerkiksi erityisopettajat, opettajat ja ryhmänohjaajat sekä opiskeluhuollon edustajia, joita ovat esimerkiksi kuraattori, terveydenhoitaja ja psykologi. Monialaisessa ryhmässä voi toimia opiskelijan omien verkostojen työntekijöitä, kuten sosiaalityöntekijä, mutta ulkopuolisista

osallistujista ei tule ryhmän varsinaisia jäseniä. Ammattilaisten lisäksi opiskelija voi määritellä ryhmään tukihenkilön, joka voi olla huoltaja, ammatillinen tukihenkilö tai ystävä. (STM, 2015, s. 12.)

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan tapauskohtaisesti koolle erityisesti silloin, kun opiskelijalla on sellaisia haasteita opinnoissa, jotka vaativat monialaista yhteistyötä niin opetushenkilöstön kuin opiskeluhuollon kesken. Monialaisen asiantuntijaryhmän ensisijaisena tavoitteena on opiskelijan hyvinvointi. Toissijainen hyöty on opiskelijasta tehtävän tiedonkeruun ja verkoston sisäisen tiedonvaihdon helpottuminen, sekä yhteisten tavoitteiden ja sopimuksien kirjaaminen yhdessä opiskelijan kanssa. Opiskelijaa koskevien tietojen dokumentointi keskitetysti on erityisen tärkeää haastavissa tilanteissa, koska se vie opiskelijan asioita tehokkaasti eteenpäin. Asiantuntijaryhmä tapaa opiskelijaa sekä ryhmänä, että kukin ammattilainen tahollaan sillä tapaamistiheydellä, jota asian hoitaminen vaatii. Monialainen asiantuntijaryhmä valitsee keskuudestaan vastuuhenkilön, joka vastaa prosessin etenemisestä ja yhteisten palaverien kirjaamisesta. Tapaamisista kirjataan Wilma-järjestelmään opiskeluhuoltokertomusta, jonka tietoja pääsee näkemään ainoastaan ne henkilöt, jotka ovat nimetty osaksi monialaista asiantuntijaryhmää. Tämän lisäksi yksittäiset toimijat tekevät omien kirjausvelvoitteidensa mukaiset merkinnät. Opiskelijaa koskevan toiminnan tulee olla läpinäkyvää opiskelijalle. (STM, 2015, s. 13, s. 15.)

Ryhmän kokoonpanosta ja työskentelyn aloittamisesta on mahdollista sopia suusanallisesti, mutta heti työskentelyn alkuvaiheessa on hyvä pyytää opiskelijalta tai hänen huoltajaltaan kirjallinen suostumus. Ennen kuin opiskelija tai hänen edustajansa voi suostumuksensa antaa, on hänelle kerrottava asianmukaisesti ryhmän toimintaperiaatteista ja siitä, että asiantuntijaryhmän jäsenillä on oikeus ilmaista kaikki asian hoitamiseksi välttämättömiksi katsomansa tiedot, myös salassa pidettävät, sekä oikeus konsultoida muita asiantuntijoita tarpeen niin vaatiessa. Tosiasiallisen suostumuksen valossa opiskelijalla on myös mahdollisuus kieltää tietyn ammattilaisen osallistuminen monialaiseen asiantuntijaryhmään. Tämä kieltö koskee myös konsultaatioita. (STM, 2015, s. 12–13.)

3.6 Kuraattorin rooli osana opiskeluhuoltoa

Opinnäytetyössämme tarkastelemme erityisesti kuraattorin työtä osana opiskeluhuoltoa, koska kuraattori on oppilaitoksen sosiaalialan työntekijä. Kuraattorin työ on luonteeltaan oppilaitokseen kiinnittymiseen ja opiskeluun tukea ja ohjausta tarjoavaa, ja työssä painottuu sosiaaliohjauksellinen, ehkäisevä ja yhteisöllinen työote. Kuraattorin työn tavoitteena on tukea opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia ja sosiaalisia valmiuksia. Kuraattorin työn keskeisiin kokonaisuuksiin lukeutuvat aikaisemmin esiteltyt tehtäväkokonaisuudet, kuten yhteisöllinen ja yksilöllinen opiskeluhuolto. Näiden lisäksi kuraattorin työnkuvaan kuuluu oppilaitoshenkilökunnan tukeminen ja konsultointi tarpeen niin vaatiessa sekä laaja-alainen monialainen verkostoyhteistyö. (Koulukuraattorit ry, 2022.) Kuraattorin tehtävänä toisin sanoen on luoda opiskelijan ympärille ammattilaisten ja avun verkosto, sekä työskennellä osana luomaansa tai jo aikaisemmin luotuja verkostoja.

Nuorten ja nuorten aikuisten kanssa työskentelevältä kuraattorilta vaaditaan perehtyneisyyttä ikäryhmän elämäntilanteisiin ja kehityksellisiin haasteisiin. Vuoden 2022 opiskelupalvelututkimuksen tuloksia vertailtaessa koulutusasteiden välillä, on toisen asteen opiskeluhuollon kuraattoreilla sekä suurempi opiskelijamäärä vastuullaan että enemmän opiskelijoita asiakkuudessa. Perusopetuksen puolella kuraattoreilla oli keskimääräisesti 670 oppilasta vastuullaan, joista 75 oli kulu- neen lukuvuoden aikana yksilöasiakkuudessa. Puolestaan toisen asteen kuraattorilla oli keskimääräisesti vastuullaan 800 opiskelijaa, joista 80 henkilöä oli yksilökohtaisessa asiakkuudessa. (Hietanen-Peltola ym., 2022, s. 19–20.)

Lisäksi edellytyksenä yhteisölliselle opiskeluhuoltotyölle on perehtyneisyys ja osallisuus toimipisteen yhteisön hyvinvointiin (Hietanen-Peltola ym., 2019-a, s. 11). Opiskeluhuollon merkityksen voi katsoa jopa korostuvan toiselle asteelle siirryttäessä, nuoren alkaessa luoda omia ihmissuhteitaan ja tukiverkostojaan perhepiirin ulkopuolelle. Oppilaitoksen aikuisten tehtävänä onkin tukea nuoren kasvua itsenäiseksi aikuiseksi, joka myös tarkoittaa irtautumista perhepiirin vaikutuksesta. Monialainen asiantuntijaryhmä on tärkeä työväline opiskelijan kokonaisvaltaisen tilanteen huomioimisessa. Elinikäisen oppimisen näkökulmasta

olisi myös tarpeen pohtia, miten oppilaitokset ja opiskeluhoito kykenee tukemaan myös jo varttuneempia, aikuisia opiskelijoitaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä kuraattorin työnkuvassa on tapahtunut muutoksia. Vuoden 2023 alusta saakka hyvinvointialueet voivat itse määrittellä, tekevätkö kuraattorit sosiaalihoitolain mukaisia palvelutarpeen arvioita ja voivatko he toimia sosiaalihoitolain mukaisena omatyöntekijänä tarvittaessa. (STM, i.a.) Tällä hetkellä Helsingin kaupungin toisen asteen kuraattorit eivät näin toimi, mutta SOTE-uudistus antaa Helsingille mahdollisuuden määrittellä työnkuvaa uudelleen. Mahdollisuus hyvinvointialueille linjata itse, voiko kuraattorin työkuva laajeta myös sosiaalihoitolain mukaisiin palveluihin, asettaa kuitenkin opiskelijat valtakunnallisesti eriarvoiseen asemaan toisiinsa nähden. Ottaen kuitenkin huomioon, kuinka työllistettyjä kuraattorit Helsingissä tällä hetkellä ovat, on epätodennäköistä, että kuraattoreita valjastettaisiin sosiaalihoitolain mukaisia palvelutarpeen arviointeja tekemään.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Opinnäytetyön yhteistyötaho, tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyö tuotettiin Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle ja yhteishenkilönä toimi toinen toimialan johtavista kuraattoreista. Opinnäytetyön aihe kumpusi yhteistyökumppanin tarpeesta selvittää monialaisen asiantuntijaryhmän käytön nykytilannetta Helsingissä. Työväline on otettu Helsingin toisen asteen koulutuksessa vielä kohtuu vajavaisesti käyttöön, vaikka perusopetuksessa monialainen asiantuntijaryhmä on saavuttanut vakiintuneen aseman. Monialaisen asiantuntijaryhmän käytöstä toisen asteen opiskeluhoollossa ei ole vielä juuri-kaan yhteenvetotietoa. Työelämäyhteys tarjosi meille käytännöllisen mahdollisuuden ja kanavan, jonka kautta tutkimus tehtiin.

Opinnäytetyötutkimuksen tarkoitus oli kartoittaa monialaisen asiantuntijaryhmän nykyhetken tilannetta – kuinka laajasti monialainen asiantuntijaryhmä on työvälineenä otettu käyttöön ja minkälaisia koettuja hyötyjä, haasteita ja esteitä työskentelyssä on havaittu. Tämän vuoksi lähestymistapa oli kartoittava kyselytutkimus, jonka tutkimusjoukkona oli Helsingin kaupungin toisen asteen oppilaitoksissa työskentelevät kuraattorit. Tutkimuspopulaatiomme on melko pieni, noin 52 henkilöä, jolloin kokonaistutkimuksen tekeminen oli perusteltua (Nummenmaa ym., 2017, s. 27). Tutkimuspopulaatiostamme oli vähän jo olemassa olevaa tietoa, joten edustavan otannan muodostaminen olisi ollut haastavaa, ja arvioimme, että kokonaistutkimuksen teolla vältyimme otoksen peiton virhelähteiltä. (Nummenmaa ym., 2017, s. 35).

Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa konkreettista tietoa työelämäyhteistyökumppanille monialaisen asiantuntijaryhmän yleisyydestä ja käyttökokemuksista. Tällöin opinnäytetyö muodostaa tilaajataholle lähtötilanteen vertailukohtaan, toiminnan yhteenvedon ja teoreettisen tietopohjan tulevaisuuden kehittämistyötä varten. Moniammatillista työtä halutaan kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla kehittää ja vakiinnuttaa, ja kehittämistyön tärkeys korostuu viimeaikaisten uudistusten valossa. Tutkimuksen työhypoteesina on, että monialainen asiantuntijaryhmä on käytössä yli puolella Helsingin toisen asteen kuraattoreista ja käyttö on yleisempää lukioissa kuin ammattikouluissa.

Tutkimuksemme pyrkii vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Kuinka laajasti helsinkiläisissä toisen asteen oppilaitoksissa työskentelevät kuraattorit käyttävät työssään monialaista asiantuntijaryhmää?
2. Mitä hyötyä monialaisen asiantuntijaryhmän käytöstä on?
3. Mitä esteitä monialaisen asiantuntijaryhmän käytössä tai käyttöönotossa on?

4.2 Aineiston keruu ja analyysi

Kyselyn toteuttamisessa hyödynnettiin Webropol-alustaa. Aineisto kerättiin maaliskuussa 2023. Kysely (Liite 1) lähetettiin saatekirjeen (Liite 2) kera sähköpostitse. Vastaaajakatoa välttääksemme vastaajille lähetettiin muistutusviesti sekä sähköpostitse että Yammer-kanavan välityksellä ennen kyselyn sulkeutumista. Yhteyshenkilömme toimi sähköpostiviestin lähettäjätahona, joka toi painoarvoa yhteydenotollemme. Yammer-kanavan viestinnästä vastasimme itse. Kysely lähetettiin 52 vastaanottajalle ja siihen vastasi 25 kuraattoria. Vastaaajaprosentti kyselyyn oli 48,08 %.

Kyselyn vastaanottajille lähetettiin saatekirje, jossa tarkennettiin kyselyn tarkoitusta ja kohdentuneisuutta monialaiseen asiantuntijaryhmän työskentelyyn. Monialainen asiantuntijaryhmä on helppo ymmärtää väärin tai sekoittaa johonkin toiseen, osittain päällekkäiseen tai samankaltaisesti nimettyyn työskentelymuotoon. Saatekirjeen yhteydessä selvennettiin eroa opiskeluhuoltoryhmän, monialaisen asiantuntijaryhmän ja muiden määrämuotoisten asiantuntijaryhmien välillä, jotta vältettäisiin väärinymmärrykset ja näiden tuottamat virhelähteet.

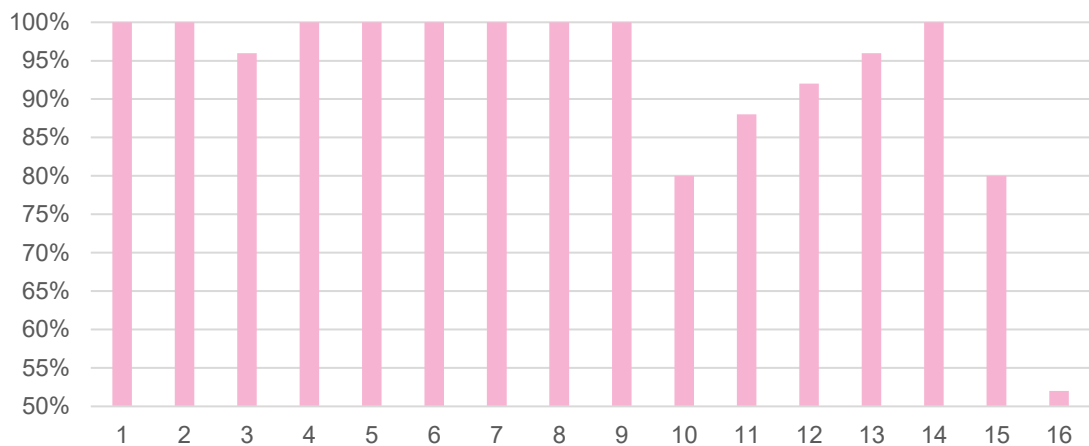
Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää kuinka laajasti helsinkiläisissä toisen asteen oppilaitoksissa työskentelevät kuraattorit käyttävät työssään monialaista asiantuntijaryhmää. Tutkimuskysymystä avattiin kysymällä käyttävätkö kuraattorit työssään monialaista asiantuntijaryhmää, ovatko he saaneet perehdytyksen monialaisen asiantuntijaryhmän käyttöön ja vastaajien tuli arvioida, kuinka suureen osaan asiakastapaamisista monialainen asiantuntijaryhmä osallistui lukuvuoden 2022 aikana. Toisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli tutkia monialaisen asiantuntijaryhmän käytön koettuja hyötyjä ja kolmas tutkimuskysymys koski koettuja haittoja sekä mahdollisia käytön esteitä. Hyötyjä tarkasteltiin yhdellä kysymyksellä, kun taas haittoja ja mahdollisia käytön esteitä kartoitettiin kahden kysymyksen avulla.

Kyselylomakkeessa kysyttiin joitain olennaisia taustatietoja vastaajista, joilla otaksuimme olevan merkitystä varsinaisten tutkimuskysymysten taustana. Vastaajilta kysyttiin heidän lähtötietojaan, työympäristöstään ja työkentästä, jotta

vastaajajoukosta ja heidän työympäristöstään voisi muodostaa jonkinlaisen käsityksen. Lähtötietoja selvitettiin kysymällä tutkintonimikettä, valmistumisvuotta ja työkokemusta kuraattorina vuosina. Vastaajajoukon työympäristöä kartoitettiin kysymällä työskentelevätkö he ammattikoulussa vai lukiossa, julkisessa vai yksityisessä oppilaitoksessa, kuinka monta toimipistettä heidän työkentällään on ja kuinka paljon heillä on vastuullaan opiskelijoita. Kuraattorin työkenttää ja -ympäristöä tarkasteltiin, jotta niiden yhteyttä ja merkitystä voitiin tarkastella suhteessa varsinaisiin tutkimuskysymyksiin.

Työkentän tarkasteluun valikoitui kysymyksiä, joilla kuvattiin monialaisen asiantuntijaryhmän käyttökokemuksia kuraattorin työssä. Vastaajien kokemia hyötyjä, haasteita ja käytön esteitä arvioitiin sekä monivalintakysymysten että avoimien vastauskenttien avulla. Monivalintakysymyksiin asetettiin valmiita vastausvaihtoehtoja, joita otaksuimme työskentelyn hyödyiksi, haitoiksi tai käytön esteiksi. Strukturoituun kyselylomakkeeseen sisällytettiin avoimia kysymyksiä, jotta kuraattorien kokemuksia työkentältä voitiin tavoittaa paremmin (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Monialaiseen asiantuntijaryhmän käytön kokemuksiin kohdennettu mahdollisuus vapaamuotoiselle tekstile auttoi saavuttamaan myös sellaista tietoa, jota ei kyselyssä muuten ollut mahdollisesti huomioitu. Vapaa- muotoinen teksti täydensi aineistoa. Kyselyn avoimet vastaukset teemoiteltiin, eli aineistosta paikannettiin yhdistäviä tekijöitä suhteessa tutkimuskysymyksiin (Juhila, i.a).

Kysymyskohtainen vastausprosentti

KUVIO 6. Kyselytutkimuksen kysymyskohtainen vastausprosentti

Kysely lähetettiin 52 kuraattorille. Kyselyn avasi 40 kohdehenkilöä. Vastaajia kyselyyn oli 25, jolloin vastaajaprocentti kyselyyn oli 48,08 %. Kysymyksiä kyselyssä oli yhteensä 15. Kysymyksiin 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9 ja 14 vastasivat kaikki 25 vastaajaa. Kysymyksiin 10 ja 15 vastasi 20 vastaajaa, kysymykseen 11 vastasi 22 vastaajaa. Kysymykseen 12 vastasi 23 vastaajaa ja kysymykseen 3 ja 13 vastasi 24 vastaajaa. Kysymykseen 16 vastasi vain 13 vastaajaa.

Tutkimuksessa hyödynnettiin moninäkökulmaista lähestymistapaa käyttäen kvantitatiivisia sekä kvalitatiivisia menetelmiä. Toteutetun kyselytutkimuksen avulla saatiin kahdentyyppistä aineistoa: laadullista ja määrällistä. Työvälineen tai palvelun arvioinnissa tutkimuskysymyksen avulla voidaan haluta tuloksena numeerisia tietoja esimerkiksi siitä, kuinka moni käyttää työvälinettä. Kun tuloksena halutaan kerrottua tietoa työvälineen käyttäjiltä, jotka ilmaisevat näkemyksensä palvelun toteuttamisesta, sen vahvuuksista ja rajoituksista näkökulmastaan on monimenetelmällisyys tutkimuksessa kannattavaa. Tällöin saadaan tuloksena useammista menetelmällisistä näkökulmista arvioitua dataa, joka parantaa tutkimuksen validiteettia. (Campbell, ym., 2016.) Tämän perusteella voidaan todeta, että tutkimuksessa on hyödynnetty aiheen ja tutkimuskysymyksen ratkaisemisen kannalta tarpeellisia menetelmiä.

Laadullisia aineistoja analysoitiin vastauskohtaisesti, kategorioitiin, teemoiteltiin sekä kielen avulla tuotettuja merkityssysteemejä arviointiin. Laadullisen aineiston käsittelyssä on aineistosta poimittu asioita, jotka toistuvat ja erottuvat selkeästi. Havainnot on luokiteltu ja koottu ajatuskokonaisuuksiksi, eli havaintoyksiköiksi, jotka ovat liitoksissa teoriapohjaan. Laadulliseen aineiston esittelyyn on liitetty suoria lainauksia, jotta lukija voi muodostaa autenttisemmän käsityksen aineiston laadusta. Aineistosta tuotujen sitaattien käyttöä tarkasteltiin kriittisesti ja huomiointiin myös yksittäiset havaintoyksiköt, jotka esiintyivät aineistossa poikkeuksellisen merkittävästi. (Opinkirjo, i.a.)

Määrällistä aineistoa käsiteltiin frekvenssi- ja sijaintilukujen avulla. Tulokset esitetään tässä raportissa graafien ja taulukoiden avulla. Koska aineistoa oli kohtuu vähän, ei ollut tarvetta varsinaisten tilastollisten ohjelmien käytölle tai tilastollisten testien teolle. Webropol-alustan ohjelmien avulla jaoinme vastaajia ryhmiin, vertailimme erilaisia ryhmiä keskenään ja tarkastelimme muuttujien välisiä riippuvuuksia ristiintaulukoimalla. Tarkastelemalla mitta-asteikoita, jakaumaa sekä havaintojen määrää yhdistimme niiden osoittamia tuloksia suhteessa tutkimuskysymyksiimme (Opinkirjo, i.a.). Tutkimuksen tavoitteena ei ollut selvittää taustalla olevia riippuvuussuhteita vaan ennen kaikkea kuvailla vastaajien käsityksiä ja tämänhetkistä tilannetta (Tietoarkisto, i.a.-a). Tutkittaessa määrällistä aineistoa, oli huomioitava myös mahdolliset virhelähteet. Tuloksia tulkittaessa varauksellinen suhtautuminen ja harkinnanvaraisuus tuki mittaustulosten laadun säilyttämistä.

4.3 Luotettavuus ja eettisyys

Aineiston keruuseen liittyvä eettinen kysymys heräsi kyselypohjaa suunniteltaessa. Haastateltavia on lukumäärällisesti sen verran vähän, että oli pohdittava, kuinka eettisesti kestäväällä pohjalla on kovin yksityiskohtaisten tietojen kerääminen vastaajista. Esimerkiksi työskentelypisteen nimeäminen on vastaajakunnan koon ja rakenteen vuoksi lähestulkoon yhtä ei-anonyymia kuin omalla nimellä vastaaminen, koska toisen asteen oppilaitoksissa työskentelee vain yksi tai muutama kuraattori kampuskohtaisesti. Vaikka kuraattoreista osa tekeekin virkasuhteessa työtä, voi työnantajalle oman työnsä kritisoiminen heikentää

vastausalttiutta, joka on luonnollisesti tutkimusintressiemme vastaista. Kyselyä laatiessa oli tärkeää pohtia kysymysten mielekkyyden lisäksi niiden eettisyyttä. Eettisesti laadittu kysely parantaa myös vastausten luotettavuutta, koska vastaaja ei pyri kaunistelemaan vastauksiaan mainehaitan pelossa. (Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas 2.0, i.a.)

Pyrkimyksenä oli kerätä mahdollisimman vähän vastaajista yksilöitäviä taustamuuttujia eikä kyselyssä kerätty vastaajien henkilötietoja lainkaan. Anonyymi vastausaineisto helpottaa aineiston säilyttämistä, kun sitä ei tarvitse erikseen anonymisoida. Tämä on hyvän tutkimusetiikan mukaista, kun kerätään vain sellaista tietoa, jota todella tarvitaan. (Tietoarkisto, i.a-b.) Tutkimus toteutettiin Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen tutkimusluvalla. Vastausaineistoa ei säilötä opinnäytetyön valmistumisen jälkeen, vaan koko kyselylomake vastauksineen poistetaan Webropol-alustalta 20.12.2023 mennessä.

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikutti se, kuinka laajasti kuraattoreilta saatiin vastauksia. Kysely lähetettiin vain Helsingin kaupungin kuraattoreille, jotka työskentelevät toisen asteen oppilaitoksissa. Tutkimussuunnitelmaa tehdessä tavoitteena oli tehdä kokonaistutkimus ja arvelimme että, jos vastaajamäärät jäävät alhaisiksi, olisi tehtävänäme pohtia aiheuttaako vastaamattomuus niin merkittävän kadon, että tavoite ei täytyisi (Nummenmaa ym., 2017, s. 35). Vastaajaprosentti kyselyyn oli 48,08 %, joka on kohtuullisen hyvä. Meillä ei ole syytä olettaa, että vastaajien joukko olisi jollain tavalla vinoutunut. Olimme toivoneet saavamme enemmän vastaajia, mutta tiedostamme, että kohtuu lyhyt vastausaika sekä vastaajien valmistelu-aika saattoivat myötävaikuttaa siihen, että kaikki kuraattoreista eivät vastannut kyselyymme. On myös mahdollista, että osa niistä kuraattoreista, jotka avasivat kyselyn, mutta eivät vastanneet, tekivät niin meistä ja tutkimuksestamme riippumattomista syistä, emmekä voineet vaikuttaa omilla toimillamme heidän vastaushalukkuutensa lisäämiseksi. On myös huomioitava, että osa kuraattoreista ei ole työskennellyt lukuvuonna 2022, joka oli kyselymme vastaamisen merkittävin ulosjättökriteeri.

Tutkimuksessa pyrittiin huolellisesti muodostamaan kyselylomakkeen kysymykset tietotaustaan pohjautuen ja kysymysten sanoitus on suunniteltu

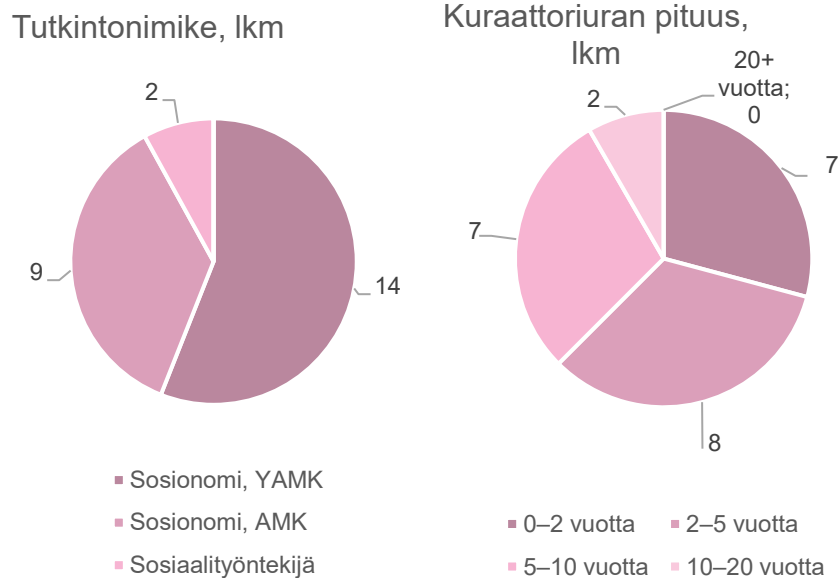
kohdentumaan monialaisen asiantuntijaryhmän käyttöön sekä käyttökokemukseen. Kysymysten sanoituksen tarkoituksenmukaisuutta ja mielekkyyttä on myös arvioitu yhdessä tilaajatahon kanssa. Luotettavuuden kannalta kyselylomakkeen sanoitus ei ohjaa vastaamaan tietyllä tavalla. Avointen vastauksien avulla on pyritty tuomaan esiin nimenomaisesti kuraattorien näkemyksiä ja kokemuksia.

Huolimatta tehdystä suunnittelutyöstä, kaikkea tutkimuksesta saatua dataa ei voitu hyödyntää. Kysyttäessä kuraattoreilta työskentelevätkö he julkisessa vai yksityisessä oppilaitoksessa, vastaajakato oli huomattava. Luotettavuuden kannalta työskentelysektoria koskeva data ja löydökset on rajattu tuloksia esiteltäessä ulkopuolelle tiedon autenttisuuden säilyttämiseksi. Lisäksi kysyttäessä kuraattorien vastuulla olevien opiskelijoiden määrää toimipistekohtaisesti, oli useammassa toimipisteessä työskentelevien kuraattorien vastauksissa sellaista hajontaa ja katoa, että ilmeisesti heidän kohdallaan kysymyksen reliabiliteetti on ollut heikko. Luotettavuuden varmistamiseksi olemme rajanneet työntekijän työmäärän arvioimisessa datan koskemaan ennen kaikkea yhdessä toimipisteessä työskenteleviä kuraattoreita.

Toinen opinnäytetyömme kirjoittajista työskenteli tutkimuksen keruuajana Helsingin kaupungin toisen asteen opiskeluhuollon kuraattorina. Tutkimusaineiston autenttisuuden säilyttämiseksi hän ei ole vastannut kyselytutkimukseen.

5 TULOKSET

5.1 Vastaajien taustatiedot

KUVIO 7. Vastaajien tutkintonimike ja kuraattoriuran pituus vuosissa

Vastaajista 56 % työskentelee sosionomi YAMK-nimikkeellä, 40 % työskentelee sosionomi AMK-tutkintonimikkeellä ja 8 % sosiaalityöntekijän tutkintonimikkeellä. Vastaajat olivat valmistuneet vuosina 2001–2022. Vastaajista vuonna 2021 valmistuneita oli neljä (16 %) ja 2015 valmistuneita kolme (12 %). Muut vastaajat edustivat tasaisesti eri vuosina 2001–2022 (keskiarvo 2013, keskihajonta 6,3 vuotta) valmistuneita. Vastaajista 29 % on työskennellyt kuraattorina 0–2 vuotta, 33 % vastaajista 2–5 vuotta, 29 % vastaajista 5–10 vuotta ja 8 % vastaajista 10–20 vuotta. Kukaan vastanneista ei ollut työskennellyt yli 20 vuotta kuraattorina.

TAULUKKO 1. Oppilaitoksen tyyppi ja toimipisteiden lukumäärä

Oppilaitos	Lukumäärä (n)	Prosentuaalinen osuus (%)	Toimipisteiden lukumäärä	Lukumäärä (n)	Prosentuaalinen osuus (%)
Ammattikoulu	15	60 %	1	13	52 %
Lukio	5	20 %	2	7	28 %
Molemmat	5	20 %	3	5	20 %
Vastaajien lkm.	25		Vastaajien lkm.	25	

Vastaajista 60 % työskentelee ammattikoulussa, 20 % lukiossa ja 20 % molemmissa oppilaitoksissa. Vastaajilla oli tyypillisesti 1–3 oppilaitosta vastuullaan. Vastaajista 52 % työskentelee yhdessä oppilaitoksessa, 28 % kahdessa oppilaitoksessa ja 20 % kolmessa oppilaitoksessa. Kukaan vastanneista ei työskennellyt yli kolmessa toimipisteessä.

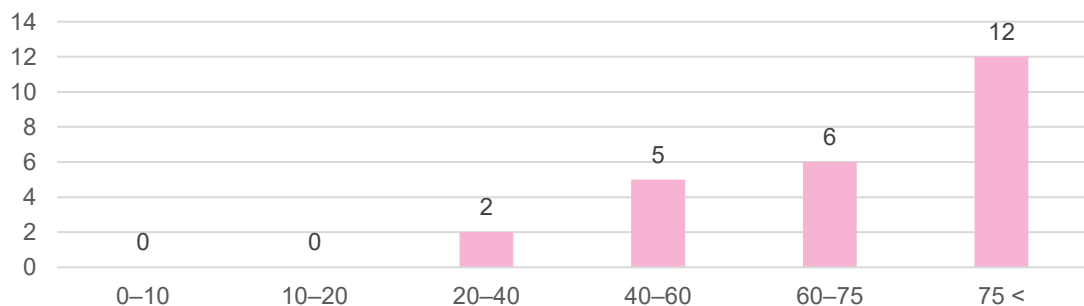
Kuraattorien vastuulla olevien opiskelijoiden määrät ovat esitetty jaoteltuna taulukossa toimipisteiden lukumäärän ja toimipisteen koon mukaan. Mitä useampia toimipisteitä kuraattorilla oli vastuullaan, sitä pienempiä oli yksittäisten toimipisteen koko. Kun kuraattorilla oli vastuullaan vain yksi toimipiste, oli 54 % tapauksista toimipisteen koko yli 670 opiskelijaa. Kahdessa toimipisteessä toimivista kuraattoreista 33 % oli vastuulla yli 670 opiskelijaa. Kolmessa toimipisteessä toimivista kuraattoreista vain 8 % oli yli 670 opiskelijaa vastuullaan.

TAULUKKO 2. Toimipistekohtainen arvio opiskelijamäärästä

Kuraattorin toimipisteiden määrä	Toimipisteen koko	Lukumäärä (n)	Prosentuaalinen osuus (%)
1	0-99	0	0 %
	100-249	0	0 %
	250-499	0	0 %
	500-670	6	46 %
	670+	7	54 %
2	0-99	0	0 %
	100-249	0	0 %
	250-499	0	0 %
	500-670	4	67 %
	670+	2	33 %
3	0-99	4	33 %
	100-249	3	25 %
	250-499	4	33 %
	500-670	0	0 %
	670+	1	8 %

Vastaajista 48 % arvioi, että hänellä oli ollut yli 75 asiakaskontaktia yhden lukuvuoden aikana. Vastaajista 24 % arvioi asiakaskontaktien lukumääräksi 60–75, vastaajista 20 % arvioi asiakaskontaktien lukumääräksi 40–60 ja vastaajista 8 % arvioi asiakaskontaktien lukumääräksi 20–40.

Asiakaskontaktien määrä lukuvuoden aikana

KUVIO 8. Asiakaskontaktien määrä lukuvuoden aikana

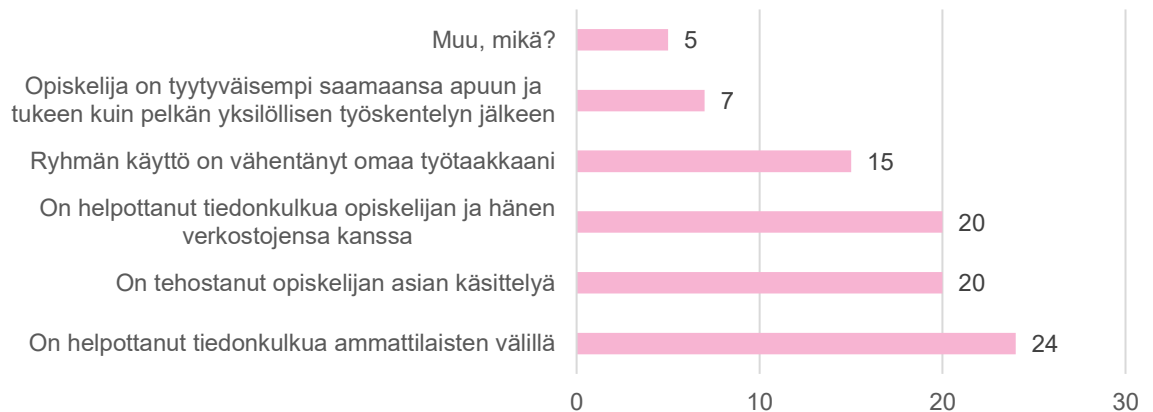
Vastaajista (n = 25) 96 % käytti työssään monialaista asiantuntijaryhmää. Vain yksi vastaajista ilmoitti, ettei käyttänyt monialaista asiantuntijaryhmää laisinkaan työssään. 60 % vastaajista ilmoitti, että hänet on perehdytetty monialaisen asiantuntijaryhmän toimintaan ja 40 % ilmoitti, ettei ole saanut perehdytystä. Monialaisen asiantuntijaryhmän käyttö on kohtuu vähäistä toisen asteen kuraattoreilla. Vaihteluväli käytön yleisyyden vastauksissa oli 5–40 %, keskiarvo 14 % ja keskihajonta 8,5 %.

OPA22 tutkimuksen hengessä olimme kiinnostuneita tietämään, kuinka usein yksittäisen opiskelijan asiaa oli käsitelty opiskelijahuoltoryhmän kokouksissa. Vastaajista (n = 23) 82,6 % ilmoitti, ettei opiskeluhuoltoryhmän kokouksissa ole käsitelty koskaan yksittäisen opiskelijan asiaa, 13 % ilmoitti harvoin ja 4,4 % ilmoitti joskus yksittäisen opiskelijan asiaa käsiteltävän opiskeluhuoltoryhmän kokouksissa. Kyselyssä ei kuitenkaan kysytty, kuka yksittäisen opiskelijan asiaa opiskeluhuoltoryhmän kokoukseen on tuonut käsiteltäväksi.

5.2 Monialaisen työskentelyn koetut hyödyt

Kyselyä suunnitellessamme arvioimme moniammatillisen asiantuntijaryhmän käytöstä olevan hyötyä ainakin viidellä eri tavalla kuraattorin työssä. Näistä neljään väitteeseen saimme huomattavan määrän vastauksia, joka osoittaa ennako-olettamamme hyödyistä pitävän paikkaansa.

Monialaisen työskentelyn hyödyt (n = 24)

KUVIO 9. Monialaisen työskentelyn koetut hyödyt

Kysymykseen työskentelyn hyödyistä antoi vastauksen 24 vastaajaa ja he antoivat yhteensä 91 vastausta. 100 % vastaajista olivat sitä mieltä, että monialaisen asiantuntijaryhmän käyttö on helpottanut tiedonkulkua ammattilaisten välillä. 83 % vastanneista olivat sitä mieltä, että monialaisen asiantuntijaryhmän käyttö on tehostanut opiskelijan asian käsittelyä ja kokivat sen helpottaneen tiedonkulkua opiskelijan ja hänen verkostojensa kanssa. 63 % vastanneista ajattelivat monialaisen asiantuntijaryhmän käytön vähentäneen omaa työtaakkaansa. Vastanneista kolmas osa (29 %) oli sitä mieltä, että opiskelija on tyytyväisempi saamaansa apuun ja tukeen kuin pelkän yksilöllisen työskentelyn jälkeen.

Muita syitä ilmoitti vastaajista 20,8 %. Lisätekstikenttään annettiin yhteensä 10 vastausta. Vastauksissa korostuu verkoston osallistumisen merkityksellisyys, yhteen kootun kokonaistilannekuvan on koettu parantavan opiskelijan asian käsittelyä, monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen on koettu selkeyttävän työnjakoa ja parantanut ammattilaisten tekemän työn mahdollisuuksia vaikuttaa tilanteeseen sekä helpottaneen palveluiden kartoitus- ja arviointivaihetta.

5.3 Monialaisen työskentelyn haasteet

Monialaisen asiantuntijaryhmän käytön haasteita kartoittaessamme käytimme samanlaista lähestymistapaa kysymyksen luonteessa, kuin edellisessä kysymyksessä. Väitteet olivat osin laadultaan vastakohtia työskentelyn hyödyille. Väitteiksi valikoimme seitsemän erilaista mahdollista syytä monialaisen asiantuntijaryhmän käytön haasteeksi. Kaksi esitettyä väitettä keräsivät eniten vastauksia, ja näiden ohella saimme vastauksien lisätekstikenttään 10 avointa vastausta.

Monialaisen työskentelyn haasteet (n = 25)

KUVIO 10. Monialaisen työskentelyn koetut haasteet

Vastaajia kysymykseen oli 25 ja vastauksia yhteensä 49 kpl. 44 % vastaajista nostivat väitteistä suurimmiksi haasteiksi sekä sen, että oppilaitoksessa ei ole tietoa monialaisen asiantuntijaryhmän toiminnasta ja että opiskelija ei halua, että ryhmä perustetaan. Vastaajista 24 % nimesi 'Luottamussuhde opiskelijaan ei muodostu yhtä hyväksi kuin vain kahden kesken tehtävässä yksilöllisessä työskentelyssä'. Vastaajista 12 % kertoi, että esteitä ovat: 'Ryhmän työskentely ei toimi', 'Opiskelijan asiat eivät etene yhtä tehokkaasti kuin yksilöllisessä työskentelyssä' ja 'Vaihteleva roolini ryhmässä hankaloittaa työskentelyä' ja 8,0 % vastaajista 'Ryhmätyöskentely vie liikaa aikaa'.

Muut syyt olivat kolmanneksi yleisin este monialaisen asiantuntijaryhmän perustamiseksi. Avoimissa vastauksissa korostuivat erityisesti yhteisen ajan sopimisen haasteet, monialaisen asiantuntijaryhmän kokoamisen säilyttäminen opiskelijapalveluiden ja -huollon ammattilaisille (erityisopettaja, opinto-ohjaaja, kuraattori) sekä työmäärän lisääntyminen, kun kuraattorit päätyvät usein olemaan työskentelystä vastuussa.

5.4 Monialaisen asiantuntijaryhmän käyttöönoton esteet

Monialaisen asiantuntijaryhmän käyttöönoton esteitä kartoitimme viidellä ennakkokäsityksemme mukaisella väitteellä. Vastauksien lukumäärä oli alempi verrattuna kahteen edeltävään kartoittavaan kysymykseen hyödyistä ja haitoista. Vastauksia kysymykseen oli 20, jotka antoivat yhteensä 25 vastausta.

Monialaisen työskentelyn esteet (n = 20)

KUVIO 11. Monialaisen asiantuntijaryhmän käyttöönoton esteet

Käyttöönoton merkittävimmät esteet nimetyistä väitteistä ovat vastaajien mukaan 'Opiskelija ei halua monialaisen asiantuntijaryhmän kokoamista', jonka 50 % vastaajista valitsi, 'Päällekkäinen tuen rakenne, mikä?' jonka valitsi 15 % vastaajista, puolestaan väitteet 'En tiedä ryhmän toiminnasta tarpeeksi' ja 'Oppilaitokseni ei

ole mahdollistanut käyttöönottoa, miten?’ valitsi 10 % vastaajista. Vastaajista kukaan ei valinnut vaihtoehtoa ’En koe ryhmän käyttöä hyödylliseksi’.

Muut syyt olivat vastaajien toiseksi yleisin syy käyttöönoton esteinä. Lisätekstikenttään annettiin yhteensä 14 vastausta. Toistuvat teemat avoimissa vastauksissa olivat aikatauluvaikkeudet, opiskelijan ryhmänohjaajan vastustus, opetushenkilökunnan tiedon puute, opiskeluhuoltokertomuksen lomake koettiin liian työlääksi tai muut kirjaamiskäytännöt epäselviksi, päällekkäiset tuen rakenteet joko oppilaitoksen ulko- tai sisäpuolella, kuten erityisen tuen suunnitelma sekä se, ettei muut ammattilaiset kutsu monialaista asiantuntijaryhmää koolle tai se kutsutaan koolle liian myöhään.

5.5 Muita huomioita monialaisesta työskentelystä

Kyselyn viimeisessä osiossa kysyimme muita huomioita monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelystä, joita annettiin yhteensä 13 kappaletta. Annetut huomiot keskittyivät neljään aihepiiriin, jotka on ryhmitelty monialaisen asiantuntijaryhmän kokoonpanoon ja koolle kutsumiseen, yhteistyöhön opettajien kanssa, opiskelijan saamaan tukeen ja apuun sekä Wilma-järjestelmään kirjattavan opiskelijahuoltokertomuksen kirjaamiseen. Kommentit on avattu teemaryhmittäin.

Kaiken kaikkiaan koen monialaisen työskentelyn tärkeänä, koska ajattelen, että yleensä kaikki vaikuttaa kaikkeen ja ajattelen, etten yksin voi auttaa kovinkaan pitkälle.

Kuraattorit esittivät, että on erityisen tärkeää miettiä ennalta yhdessä opiskelijan ja mahdollisesti hänen huoltajansa kanssa, ketkä ryhmään kutsutaan ja milloin ryhmä kootaan. Liian suuri osallistujamäärä voi osoittautua haasteelliseksi ryhmän toiminnan kannalta. Monialaisen asiantuntijaryhmän toimiessa oikea-aikaisesti opiskelija saa parhaan mahdollisen tuen ja avun, joka linkittyy tarvittaessa oppilaitoksen ulkopuoliseen tukeen. Monialainen työskentely myös edistää ja helpottaa kartoitus- ja arviointivaihetta niissä tilanteissa, kun opiskeluhuoltokertomus luovutetaan esimerkiksi oppilaitoksen ulkopuolella olevalle hoitotaholle.

Vaikka oppilaitoksen ulkopuolista hoitotahoa ei olisikaan, kokevat ammattilaiset yhteisen tiedon syntymisen opiskelijan ja hänen verkostojensa välillä hyvin hedelmälliseksi. Monialainen työskentely vaikuttaa erityisesti lisäävän työnjaon selkeyttä opiskelijan asian edistämiseksi sekä toimivan luonnollisena yhteistyön areenana opiskelijan huoltajien kanssa.

Tätä [monialaista asiantuntijaryhmää] pitäisi ehkä vielä enemmän tuoda esille, kun kohtaa opettajia. He kuitenkin ovat lähimpinä opiskelijoita arjessa. Opettajat ovat minun ymmärryksenäni mukaan todella kiireisiä.

Useissa vastauksissa toistuu se, että asiantuntijaryhmä kootaan liian myöhään, huonosti valmisteltuna ja toisinaan tieto monialaisen työskentelyn tarpeesta ei koskaan saavuta opiskeluhuollon työntekijöitä. Kuraattorit kertovat, että muut oppilaitoksen henkilökunnan jäsenet eivät aina mieti riittävästi keitä kutsua paikalle ja toisaalta ryhmän kokoon kutsuminen jää usein opiskeluhuollon kuraattorin tai psykologin vastuulle. Yhteistyö muiden opiskeluhuollon toimijoiden kanssa koetaan toimivaksi, mutta vastauksissa korostuu opettajien tietämättömyys mallin mukaisesta työskentelystä. Kuraattorit kokevat, että opetushenkilöstö tarvitsisi perehdytystä monialaisen asiantuntijaryhmän toiminnasta. Vastauksista tulee ilmi se, että kuraattorit kokevat hyödylliseksi, jos oppilaitokseen jalkautettaisiin yhteneväiset selkeät ohjeet ja säädökset monialaisesta työskentelystä sekä se, että monialainen asiantuntijaryhmä olisi matalan kynnyksen toimintaa oppilaitoksissa. Opettajien roolin merkitys korostuu monialaisen asiantuntijaryhmän käytön yleisyyden lisäämiseksi, koska he ovat lähimpinä opiskelijoita arjessa.

Monialaiset lisäävät kokonaisvaltaista, systeemistä ymmärrystä nuoren elämäntilanteesta ja auttavat tunnistamaan eri näkökulmia työskentelyyn. Yhteinen pohdinta rikastaa ja oivalluttaa myös nuoria.

Kuraattoreiden näkemyksen mukaan monialainen työskentely lisää kokonaisvaltaista, systeemistä ymmärrystä opiskelijan kokonaistilanteesta. Opiskelija voi parhaimmassa tapauksessa kokea monialaisen tuen merkityksellisenä ja jopa voimauttavana. Kuraattorit sanovat, että opiskelijat pääsääntöisesti ymmärtävät asiantuntijatyöskentelyn edut ja ryhmän työskentelyä helpottaa se, jos opiskelija

on ollut asiakkuudessa jo ennen monialaisen asiantuntijaryhmän perustamista. Joissain yksittäisissä tapauksissa kuraattorit kertovat, että ryhmän toiminta estyy opiskelijan tai hänen huoltajansa/opettajansa vastustukseen.

Oppilaitoksen kulttuuri monialaisen työryhmän käyttämisestä vaikuttaa todella paljon. Opiskelijan asialla saatetaan tavata mutta muistion tai merkintöjen tekeminen on todella vaihtelevaa, eikä yhteistä linjaa ole.

Merkittävä haaste ryhmän työskentelyssä on kirjaamiskäytäntöjen moninaisuus ja kirjaamisvastuun epäselvyys. Wilma-järjestelmän opiskeluhuoltokertomuksen runko koetaan sekä työläänä ja kömpelönä että itseään toistavana ja tulkinnanvaraisena. Laajemmin asiantuntijaryhmän tapaamisten kirjaamisvastuu koetaan epäselvänä, eivätkä kaikki osallistujat kirjaa toimenpiteitään ryhmän tapaamisen välillä. Erityisen herkästi kirjaamiskäytännöt jäävät käymättä läpi, jos tapaamiseen kutsutaan lyhyellä varoitusajalla. Kuraattorit kertovat, että he kokevat joutuvansa itse olemaan aktiivisia, jotta kirjaaminen toteutuu. Tämä on johtanut tilanteisiin, joissa se, joka joko tietää opiskelijan asioista eniten tai ottaa opiskelijan asian esille, joutuu useimmiten vastuuseen kirjaamisesta. Toinen merkittävä haaste monialaiselle työskentelylle on aikataulujen yhteensovittamisen. Kuraattorit kertovat, että yhteisten vapaiden tapaamisaikojen löytäminen kohtuullisen ajan sisällä on vaikeaa, jolloin asiat pitkittyvät ja käsittely lykkääntyy.

Kuraattoreiden anonymit vastaukset kohtaan 'Muita huomioita monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelystä' löytyvät kokonaisuudessaan opinnäytetyön liitteenä 3.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Opiskelijamäärän vaikutus kuraattorityöhön

Tällä hetkellä valtakunnallisesti kuraattorien työmäärää mitoitetaan yksinkertaisesti opiskelijoiden lukumäärällä. Ongelma kuraattorien liian suuressa työmäärässä on tunnistettu jo aikaisemmissa tutkimuksissa ja siihen on pyritty vaikuttamaan työntekijäkohtaisten opiskelijamäärien mitoituksilla. Liian suuri työmäärä ja toisaalta liian moneen oppilaitokseen pirstottu työviikko asettaa kuraattorin työlle monenlaisia haasteita: kognitiivinen joustavuus ja empaattisuus vähenee kasvaneen stressin myötä (Goldfarb, ym., 2017), asiakastyön perustana toimivien suhteiden luonnista muodostuu haastavampaa ja opiskelijoiden oikeus yksityisyyteen ja oikeusturvaan voi heikentyä, kun opiskelijoiden asioita ryhdytään käsittelemään niille kuulumattomilla foorumeilla.

Vuonna 2021 voimaan tullut opiskeluhuoltolaki asettaa kuraattorikohtaisen opiskelijamäärän rajan 670 opiskelijaan. Ennen uuden opiskelijahuoltolain voimaantuloa, vuoden 2019 valtakunnallisen tiedonkeruun mukaan yksittäisen toisen asteen kuraattorin vastuulla oli 995 opiskelijaa (HE 165/2021). Vuoden 2022 OPA22-tutkimuksen mukaan keskimääräinen opiskelijamäärä kuraattoreilla oli laskenut 800 opiskelijaan (Hietanen-Peltola ym., 2022, s. 19–20). Valtakunnallinen trendi opiskelijamäärien muutoksessa on siis laskeva ja opiskelijamäärän ylärajan kirjaaminen lakiin ilmeisesti vaikuttaa työmäärään sitä vähentävästi. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia kuitenkin esittää, että kuraattorikohtaista oppilas- ja opiskelijamitoitusta tulisi yhä alentaa 500 opiskelijaan (Talentia, 2021).

Kyselytutkimuksessa kysyimme vastaajilta vastuullaan olevien opiskelijoiden määrää toimipistekohtaisesti ja kuinka monta asiakaskontaktia heillä on arvioitusti yhden lukuvuoden aikana. Tarkastelimme kuraattorikohtaisia opiskelijamääriä tarkemmin sellaisten vastanneiden kohdalla, joilla oli vain yksi toimipiste, koska tieto opiskelijoiden kokonaismäärästä on yksiselitteisempää.

Kuraattoreiden työskennellessä useammassa toimipisteessä on mahdollista, että kysymys tulkittiin monin eri tavoin. Tutkimuksessa yhdessä toimipisteessä työskenteleviä vastaajia oli 13. Näiden vastaajien kohdalla opiskelijamäärä jakaantui kahden suurimman vastausvaihtoehdon välille, 500-670 ja 670+. Vastaajista 54 % ilmoitti vastuulla olevien opiskelijoiden määrän olevan yli 670. Kyselytutkimukseen vastanneiden vastaukset ovat suhteessa OPA22 valtakunnallisiin tuloksiin samankaltaisia.

TAULUKKO 3. Yhdessä toimipisteessä työskentelevien kuraattorien vastuulla olevien opiskelijoiden määrä

Opiskelijamäärä	Lukumäärä (n)	Prosentuaalinen osuus (%)	Asiakaskontaktien lkm / a	Lukumäärä (n)	Prosentuaalinen osuus (%)
0-99	0	0 %	0-10	0	0 %
100-249	0	0 %	10-20	0	0 %
250-499	0	0 %	20-40	1	7,7 %
500-670	6	46 %	40-60	1	7,7 %
670 <	7	54 %	60-75	4	30,8 %
			75 <	7	53,8 %
Vastaajien lkm.	13		Vastaajien lkm.	13	

Vuonna 2019 THL:n teettämässä selvityksessä toisella asteella kokoaikaisesti työskentelevistä kuraattoreista 39 % ilmoitti työskentelevänsä useammassa kuin neljässä toimipisteessä (Hietanen-Peltola ym., 2019-b). Useammassa toimipisteessä työskentelevien kuraattorien kentän moninaisuuteen ja sen vaikutukseen työn kuormittavuuteen on antanut lausuntonsa muun muassa Talentian ammatillinen jäsenyhdistys Koulukuraattorit ry. Lausunnon mukaan kuraattorien työmäärää määrittelevän lain tulisi kuraattorien henkilöstömitoituksessa ottaa huomioon painokertoimet, jotka säätelisivät työn haastavuutta ja työskentelyolosuhteita erikseen (Koulukuraattorit ry, 2021). Valtakunnallisiin lukuihin toimipisteiden lukumäärästä verrattuna Helsingissä kyselytutkimuksemme mukaan tilanne on kuitenkin selvästi parempi. Yksikään tämän kyselyn vastaajista ei työskennellyt neljässä tai useammassa toimipisteessä.

TAULUKKO 4. THL – Tutkimuksesta tiiviisti 4/2019 ja toimipisteiden prosenttija-
kauma (Hietanen-Peltola ym., 2019-b)

Toimipisteiden määrä	THL 2019 Prosentuaalinen osuus (%)	Tutkimuksen kysely Prosentuaalinen osuus (%)
1	30 %	52 %
2	10 %	28 %
3	21 %	20 %
4–5	21 %	0 %
6–10	18 %	0 %

Useampiin toimipisteisiin pilkotut työviikot asettavat erilaiset raamit työskente-
lylle, kun kuraattorin on luotava joka toimipisteeseen oma monialainen verkos-
tonsa ja tehtävä oma työnsä tutuksi oppilaitoksen henkilökunnan kesken. Vajaat
työviikot yhdessä toimipisteessä muodostaa omat haasteensa yhteisen työn te-
kemiselle. Ammattilaisten kanssa käytyjen keskustelujen valossa voidaan todeta,
että pahimmillaan työviikot voivat jakaantua niin, että kuraattori ei työskentele yh-
dessä muiden opiskeluhuollon henkilöstön jäsenien kanssa samanaikaisesti.
Pirstoutunut opiskeluhuollon tiimi tekee niin monialaisesta työskentelystä kuin yh-
teisöllisestä opiskeluhuollosta erittäin haastavaa järjestää, joka asettaa opiskeli-
jat hyvin eriarvoiseen asemaan palvelujen laadun ja sisällön suhteen. Tämä
myös herättää kysymyksen siitä, millaisella tolalla tällaisissa oppilaitoksissa on
yhteisöllinen opiskeluhuolto tai miten opiskeluhuollon jäsenet kykenevät toteutta-
vat monialaista yhteistyötä.

Opiskeluhoitoryhmän pirstoutuminen saattaa osaltaan selittää sitä, miksi
OPA22-tutkimuksen vastaajista jopa 62 % ilmoitti, että yksittäisen opiskelijan
opiskeluhoollollista asiaa on käsitelty yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän kokouk-
sissa. Puolestaan kyselytutkimuksemme mukaan vain 17,4 % vastaajista ilmoitti
opiskeluhoitoryhmän kokouksissa käsiteltävän yksittäisen opiskelijan asioita.
Päätellemme tästä, että Helsingin kuraattoreiden muuta maata harvempaan op-
pilaitokseen keskittyvä työ mahdollistaa oikeiden areenoiden käyttämisen

yksilöllisten opiskeluhuollollisten tarpeiden käsittelyyn, kun yhteisöllisen opiskeluhuollon kokoukset eivät ole ainoa areena, jossa opiskeluhuollon eri tahot ovat yhtäaikaaisesti paikalla.

6.2 Työvuodet erontekijänä

Tutkimuksemme mukaan monialaista asiantuntijaryhmää työssään käytti 96 % vastaajista, ja heidän arvionsa mukaan monialainen työryhmä osallistui 5–40 % asiakastapauksista. Alkuperäinen työhypoteesimme tutkimuksessa oli, että monialainen asiantuntijaryhmä on käytössä yli puolella Helsingin toisen asteen kuraattoreista ja käyttö on yleisempää lukioissa kuin ammattikouluissa. Selkeää eroa monialaisen asiantuntijaryhmän käytöstä lukion ja ammatillisen koulutuksen välillä ei tässä tutkimuksessa kuitenkaan havaittu. Tuloksia tarkasteltaessa on todettava, että enemmän ryhmien välisiä eroja selittää työvuosien määrä kuin työpisteen luonne. Käytön yleisyyttä selitti eniten se, oliko kuraattori työskennellyt yli vai alle viisi vuotta ammatissaan.

Vastanneista 24 vastasi kysymykseen työvuosien lukumäärästä. Vastaajista suurempi osa on työskennellyt 0–5 vuotta kuraattorina ($n = 15$, 62,50 %) kuin 5–20 vuotta ($n = 9$, 37,5 %). Kun kyselyymme vastanneet kuraattorit jaetaan kahteen ryhmään kuraattoriuran keston mukaan noviiseihin (0–5 vuotta kuraattorina) ja konkareihin (5–20 vuotta kuraattorina), noviiseista 46,7 % on työskennellyt kuraattorina 0–2 vuotta ja 53,3 % 2–5 vuotta. Konkareista puolestaan 77,8 % on työskennellyt 5–10 vuotta ja 22,2 % 10–20 vuotta. Noviisikuraattorit olivat valmistuneet sosiaalialan ammattiin vuosien 2001–2021 aikana (mediaani 2017, keskihajonta 6,1 vuotta) ja konkarikuraattorit puolestaan olivat valmistuneet vuosien 2001–2015 välillä (mediaani 2010, keskihajonta 4,6 vuotta). On siis mahdollista, että useammalla noviisikuraattorilla on pitkälinenkin työkokemus muista sosiaalialan työtehtävistä ennen kuraattorin työhön ryhtymistä, mutta analyysissa on tarkasteltu ennen kaikkea juuri kuraattoriuran pituuden vaikutusta monialaisen asiantuntijaryhmän käyttöön.

Ryhmien välisiä eroja tarkasteltaessa huomataan, että noviisit ovat koulutustasultaan monimuotoisempia kuin konkarit, esimerkiksi kaikki vastanneet sosiaalityöntekijät ovat työskennelleet 0–5 vuotta kuraattoreina. Tämän lisäksi vastanneet noviisikuraattorit työskentelivät useammin ammattikoulussa (87 % noviisit vs. 67 % konkarit) kuin lukioissa (27 % vs. 56 %) ja noviisit harvemmin työskentelivät samanaikaisesti sekä lukiossa että ammattikoulussa (7 % vs. 11 %). Noviisikuraattoreilla oli vastuullaan oman arvionsa mukaan useammin yli 670 opiskelijaa (40 % vs. 33 %) ja he useammin työskentelivät useammassa toimipisteessä kuin konkarikuraattorit (27 % vs. 11 %). Toisaalta konkarikuraattorit ilmoittivat useammin oman arvionsa mukaan heillä olevan yli 75 asiakaskontaktia per lukuvuosi (40 % noviisit vs. 56 % konkarit), siinä missä noviisikuraattorit ilmoittivat asiakkaiden lukumääräksi 60–75 konkareita kolme kertaa useammin (33 % vs. 11 %).

Konkarikuraattoreista kaikki ilmoittivat käyttävänsä monialaista asiantuntijaryhmää työssään, vaikka heistä 33 % ei ole saanut asiaan perehdytystä. Noviiseista puolestaan jopa 47 % vastaajista ilmoitti, ettei ole saanut perehdytystä monialaisen asiantuntijaryhmän käyttöön, ja heistä 93 % käyttävät monialaista asiantuntijaryhmää työssään. Tämän lisäksi on huomattavaa, että ainoastaan noviisikuraattorit ilmoittivat, että yksittäisen opiskelijan opiskeluhuollollista asiaa on käsitelty aikaisemman kouluvuoden aikana opiskelijahuoltoryhmän kokouksissa. Huolimatta perehdytyksen vähyydestä tai muista heille kertyneistä haasteista, käyttävät noviisikuraattorit monialaista asiantuntijaryhmää useammin kuin konkarikuraattorit. Noviisikuraattorit arvioivat monialaisen työskentelyn osallistuvan 5–40 % asiakastapaamisiin, keskiarvo 15,9 % (mediaani 15 %). Konkarikuraattorit puolestaan ilmoittivat, että asiantuntijaryhmä osallistui vain 5–25 % asiakastapaamisista, keskiarvo 12,1 % (mediaani 10 %).

Muita tiedollisia haasteita ymmärrettävästi kasaantuu vähemmän aikaa työskennelleiden kuraattorien kontolle: noviisikuraattoreista 20 % oli vastannut, että 'Vaihteleva rooli ryhmässä hankaloittaa työskentelyä' kun konkareista kukaan ei ollut kokenut tätä haasteeksi. Lisäksi 17 % noviisikuraattoreista oli vastannut että 'En tiedä ryhmän toiminnasta tarpeeksi' ja 'Oppilaitokseni ei ole mahdollistanut käyttöönottoa, miten?'. On mahdollista, että pidempään kuraattorina

työskennellessä työrooli on jo niin kiteytynyt ja selkeä, ettei vaihteleva työympäristö haasta kuraattorin roolia ja tiedolliset aukot ovat työuran myötä tilkitty. Tähän haasteeseen kuin muihinkin vaikuttaa olevan mahdollisuuksia vastata perehdytyksen ja koulutuksen avulla.

6.3 Opiskeluhuollon polarisoituminen

Kasvukeskuksissa, kuten Helsingissä, väestö asuu tiiviimmin kuin pienemmissä kaupungeissa ja maakunnissa. Palveluiden järjestäminen suurilla hyvinvointialueilla on yksinkertaisempaa ja suhteellisesti tarkasteltuna edullisempaa kuin pienillä alueilla. (Kuntaliitto, i.a.) Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi kuraattoripalveluiden järjestäminen on helpompaa toteuttaa isommissa kaupungeissa kuin haja-asutusalueilla. Valtakunnallisesti yhdenvertaisten palveluiden takaamiseksi myös haja-asutusalueilla, sekä kasvukeskuksien työmäärän hillitsemiseksi, kuraattoripalveluille on määritetty sitova asiakasmitoitus opiskeluhoitolakiin.

Opiskelijamäärän mitoitus ei kuitenkaan huomioi oppilaitosten välisiä eroja tarpeeksi, ja se käy ilmi tutkimuksessa kuraattoreiden toimipistemäärien eroista valtakunnallisesti tarkasteltuna. Tutkimuksessa suurin oppilaitosmäärä Helsingissä työskentelevällä kuraattorilla oli 1–3 toimipistettä, mutta valtakunnallisesti tarkasteltuna THL:n kartoituksen mukaan 39 %:lla kuraattoreista oli jopa 4–10 toimipistettä (kts. taulukko 4). Lisäksi ongelmallista on, että asiakasmitoitusta tarkastellaan hyvinvointialuekohtaisesti, eikä yksittäisten kuraattorien tai oppilaitosten tasolla.

Kasvukeskuksien suuret opiskelijamäärät takaavat useamman ammattilaisen yhtäaikaisen läsnäolon, joka muuttaa työnkuvaa omanlaisekseen. Niin työkokemuksemme kuin ammattilaisten kanssa käytyjen keskustelujen perusteella voidaan todeta, että kun eri ammattilaisten määrä lisääntyy, kasvaa myös tarve johtaa ja koordinoida työtä toisella tavalla kuin pienemmissä työyhteisöissä. Arviomme mukaan eri ammattikuntien välistä työtä koordinoivat tahot voivat myös edistää eri ammattiryhmien edustajien välistä tietoa ja ymmärrystä toistensa työn luonteesta, joka voi edesauttaa yhteisen työskentelyn sujuvuutta ja kitkattomuutta.

Kuitenkin on pysähdyttävä myös tarkastelemaan ja arvioimaan sitä, onko pieni, luontaisesti itseorganisoituva vai ulkoa käsin koordinoitu työyhteisö omiaan hoitamaan opiskeluhoiltoa.

Erityisesti suurissa, tuhatpäisissä oppilaitoksissa työn määrä saattaa hetkittäin kasvaa jopa kohtuuttomaksi, ja jatkuva kiireessä työskentely vaikeuttaa luonnollisesti yhteistyörakenteiden syntymistä. Jatkuvan stressin alaisuudessa ihmisen kognitiivinen joustavuus vähenee ja uusien ratkaisumallien etsiminen vaikeutuu (Goldfarb, ym., 2017). Tämä henkinen tila ei ole omiaan yhteistyölle, jota monialainen työskentely vaatii. Työn kuormittavuus heikentää työssä viihtymistä, joka puolestaan voi kiihdyttää opiskeluhoito- ja opetushenkilöstön vaihtuvuutta, joka osaltaan vaikeuttaa moniammatillista työtä. Työmäärän kasvaessa on mahdollista, että eri ammattilaiset keskittyvät vain oman perustyönsä tekemiseen, ja oppilaitoksen opiskelijoiden hyvinvointiin negatiivisesti vaikuttavat tekijät pääsevät sillä aikaa kehkeytymään paljon monimutkaisemmiksi. Myös on varmistettava, että oppilaitoksissa olevat varhaisen puuttumisen rakenteet todella toimivat, eivätkä ne karsiudu paineen alla pois.

Opiskeluhoitolaki ei tunnista hyvin- tai pahoinvoinnin keskittymiä eri oppilaitosten, oppilaitostyyppien tai eri alueiden välillä ja ohjaustarvetta on paljon myös opiskeluhoillon ulkopuolella esimerkiksi ryhmänohjaajilla ja muilla opettajilla. Esimerkiksi kuraattorityön sisältöön vaikuttaa oppilaitostyyppi: työskenteleekö lukiossa vai ammattikoulussa. Kouluterveyskyselyn valossa voidaan todeta, että lukioihin keskittyy uupumiseen ja mielenterveysongelmiin liittyvää problematiikkaa ja puolestaan ammattioppilaitoksiin kasaantuu paljon elämäntapoihin liitettäviä ongelmia, kuten päihteiden käyttöä. Myös tehdyt reformit ovat leikanneet etenkin ammatillisesta opetuksesta valtavasti opetusresursseja pois, joka omalta osaltaan siirtää ohjaustarvetta pois opettajilta ja kohti ammatillisten oppilaitosten opiskeluhoiltoa.

Hyvinvointieroja luo myös erityisen tuen mahdollisuudet koulutussektoreiden välillä. Ammatillisesta opetuksesta järjestetään erityisen tuen oppilaitoksissa, mutta vastaavia lukiokoulutuksen järjestäjiä ei ole. Lukion erityisopetus on kirjattu lakiin vasta uudessa lukiolaissa (714/2018), joka on ensiaskelia erityisen tuen

opiskelijoiden tasavertaisien mahdollisuuksien polulla (Laatikainen, 2021, s. 2). Erityisen tuen opiskelijoiden keskittyminen tällä hetkellä vahvasti ammatilliseen koulutukseen kiihdyttää koulutustyyppien välistä polarisaatiokehitystä. On toivottavaa, että uusi lukiolaislaki hillitsee polarisaatiokehitystä tulevaisuudessa. Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että koulutuskäyttäytyminen on vahvasti pe-riytyvää (kts. esim. THL, 2022) ja ne nuoret, jotka tulevat heikommista sosioeko-nomisista lähtökohdista, suuntaavat useammin ammatilliseen koulutukseen kuin lukiokoulutukseen. Heikossa sosioekonomisessa asemassa olevalle väestön-osalle kertyy hyvässä sosioekonomisessa asemassa olevia enemmän terveyden ja hyvinvoinnin riskitekijöitä. Yhdenvertaisella toisen asteen koulutuksella on mahdollisuus puuttua ja ehkäistä näitä terveydelle ja hyvinvoinnille epäsuotuisia kehityspolkuja jo nuoruudessa.

Helsinkiläisten oppilaitosten opiskeluhuollossa on omanlaisensa erityispiirteensä valtakunnallisesti verrattuna. Esimerkiksi Helsingissä on paljon todella suuria op-pilaitoksia, joissa opiskelijamäärät ovat useamman tuhatta opiskelijaa. Suurissa oppilaitoksissa henkilökohtaisten suhteiden luominen opiskelijoihin vaikeutuu ja työntekijöiden etäisyys heidän asiakkaisiinsa kasvaa. Tällöin myös ennaltaehkäi-sevän työn luonne muuttuu haastavammaksi, kun varhaisen puuttumisen tilai-suudet jäävät helpommin kokonaan huomaamatta. Myös oppilaitokseen kiinnitty-minen lienee haastavampaa, kun kyse on muutaman sadan sijasta useasta tu-hannesta opiskelijasta, joiden muodostamaan yhteisöön uusien opiskelijoiden tu-lisi kiinnittyä.

Jotta suurissa oppilaitoksissa opiskeluhuollolla olisi paremmin tilaisuuksia tehdä myös ennaltaehkäisevää työtä, olisi oppilaitosympäristöissä luotava ne kohtaa-misen tilaisuudet ja tilat, jossa luoda henkilökohtaisia ihmissuhteita oppilaitoshen-kilökunnan ja opiskelijoiden välillä. Tähän luonnollisesti tulisi myös resursoida työaika. Jos ammattilaisten työviikot täyttyvät vain yksilötapaamisista, on ym-märrettävästi mahdotonta käyttää aikaa verkostoitumiseen koko oppilaitoksen väen – niin henkilöstön kuin opiskelijoiden – kanssa. Eri ammattilaisten muodos-tamien verkkojen luominen vaatii aikaa, ja mitä suuremmat verkostot, sen enem-män niiden kehkeytyminen kestää. Kuitenkaan samanaikaisesti yksittäisen opis-kelijan aika oppilaitoksessa ei kasva, vaan sama tarve opiskeluhuollon palveluille

on, oli verkosto valmis tai ei. Tällä hetkellä toimimattomien yhteistyörakenteiden maksajina ovat yksittäiset opiskelijat, jotka jäävät vaille tarvitsemaansa tukea.

7 POHDINTA

Tutkimuksesta saatuja tuloksia tarkasteltaessa on ilmeistä, että kuraattorit kokevat monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelyn hyödylliseksi ja hedelmälliseksi. Jotta ryhmän osallistuminen työskentelyyn olisi useammin mahdollista, pitäisi kuraattoreiden mukaan lisätä tietoisuutta monialaisen asiantuntijaryhmän toiminnasta oppilaitoksen muun henkilöstön kesken (opiskelijoiden ryhmänohjaajat, muut opettajat, terveydenhoitajat ja niin edelleen). Näin ryhmän koolle kutsuminen olisi luontevampaa myös muiden ammattiryhmien toimesta. Keskeistä on myös painottaa ryhmän hyvinvointityön luonnetta, jotta ryhmää ei anastettaisi pedagogisten tukitoimien areenaksi. Monet kuraattorit tällä hetkellä kokevat, että tietoa työmallin mukaisesta toiminnasta kuraattori- ja psykologipalveluiden ulkopuolella on vain vähänlaisesti.

Aineiston analyysi osoitti, että yksittäisen opiskelijan opiskeluhuollollista asiaa on käsitelty yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän kokouksissa. Tutkimuksestamme ei kuitenkaan käynyt ilmi, kuka opiskeluhoitoryhmän toimija oli tuonut ja minkälaisissa olosuhteissa yksittäisen opiskelijan asian opiskeluhoitoryhmään käsiteltäväksi. Tulos viittaa siihen, että yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän toiminnasta tarvitaan lisätutkimuksia, jotta määrämuotoisten ryhmien käyttöä voidaan kehittää oppilaitosyhteisöissä.

Aineiston analyysin myötä vaikuttaa olevan tarpeellista selkiyttää monialaisen asiantuntijaryhmän konkreettisia käytäntöjä. Ehdotuksemme on luoda yhteneväinen toimintaohje monialaisen ryhmän työskentelystä oppilaitosyhteisöihin, joka koskettaa kaikkia siihen osallistuvia jäseniä. Muutama vastaaja koki ryhmän nimen vaikeaksi tai monille tuntemattomaksi ja Wilmasta löytyvän opiskeluhoitokertomus-lomakkeen kömpelyys otettiin esille useamman kerran. Yhtenäistetyn

Helsingin toisen asteen opiskeluhuollon toimintaohjeen käyttöönoton yhteydessä olisi luonteva tilaisuus tarjota lisäkoulutusta ja -perehdytystä koko oppilaitoksen henkilöstölle yksilöllisen ja yhteisöllisen työskentelymuodon eroista.

Tutkimukseen vastanneista 40 % ilmoitti, etteivät he ole saaneet työskentelyyn perehdytystä. Perehdytyksen vähyydestä huolimatta on ilahduttavaa, että 96 % vastanneista kuitenkin sanoo käyttäneensä monialaista asiantuntijaryhmää työssään. Edellä mainitun lisäksi voidaan todeta että, erityisesti alle kuusi vuotta kuraattorina työskennelleillä vaikuttaa olevan tiedollisia puutteita työssään. Näitä puutteita paikkaamalla lisäperehdytyksen avulla on mahdollista lisätä monialaisen asiantuntijaryhmän käytön määrää ja tehdyn monialaisen työn laatu voi parantua.

Eräs keskeinen löytö on joidenkin opiskelijoiden haluttomuus monialaisen asiantuntijaryhmän perustamiselle. Opiskeluhoitolain mukaan opiskelijalla on oikeus kieltää yksittäisten ammattilaisten osallistumisen ryhmän työskentelyyn, joka saattaisi joskus ratkoa perustamisongelmia. On tärkeää muistaa sanoittaa tämä oikeus huolellisesti opiskelijalle, koska toisinaan opiskelijalle voi olla omien oikeuksiensa rajat epäselvät. Pohdimme, että toisaalta tässä on myös motivoivan työskentelyn mahdollisuus. Tarkempia kysymyksiä esittämättä on mahdotonta tietää, kuinka paljon ja miten opiskelijoita motivoidaan ryhmämuotoiseen työskentelyyn, ja kuinka usein se hyvästä motivointityöskentelystä huolimatta kariutuu asiakkaan todelliseen haluttomuuteen ryhmän perustamiseksi. Mielestämme kuraattoreiden ja oppilaitosyhteisöjen tiedollisiin haasteisiin vastaaminen voi luoda mahdollisuuksia opiskelijoiden parissa tehtävälle motivointityölle, jonka myötä monialaisen työskentelyn vieroksuminen tai vastustus voi vähentyä. Näemme, että tässä on yhteisöllisen opiskelijahuoltoryhmän käytänteiden ohella toinen jatkotutkimusaiheen mahdollisuus.

Tutkimuksen teon yhteydessä korostui systeemisen työotteen tärkeys monialaisessa työskentelyssä. Systeemisessä työotteessa yksilö ymmärretään osana sitä sosiaalista verkostoa ja ympäristöä, johon hän kuuluu, ja työskentelytapa on laajempi ja kattavampi kuin vain kahdenkeskisessä työskentelyssä. Lisäksi vaikuttavuus yksittäisen opiskelijan asioiden käsittelyssä on huomattavasti yksilöidympi

ja kohdistuneempi suhteessa ongelmiin. Mielestämme ongelmien monipuolistuksessa on myös lähestymistapojen monipuolistuttava, ja tätä olemme perustelleet systeemisen sosiaalityön malliin tukeutuen. Opinnäytetyötä kirjoittaessa on ollut äärimmäisen mielenkiintoista ja opettavaista huomata, kuinka Bronfenbrennerin teoria on tuotu konkreettisen työn tasolle monialaisen asiantuntijaryhmän käytännöissä.

Tarkastellun hyvinvointikehityksen valossa voidaan todeta, että tällä hetkellä opiskelijat voivat yleisesti ottaen huonosti. Erityisesti nuorten mielenterveys on yhteiskunnallinen haaste. Tulevaisuuden kehittämistyössä on syytä hyödyntää enemmän moniammatillisia valmiuksia lisäämällä esimerkiksi kuraattorin työpariksi terapeutti. Tällöin mielenterveydellisiä haasteita voitaisiin kohdata opiskelu- huollon kentällä jälleen kattavammin systeemisen työotteen ja Bronfenbrennerin teoriaan tukeutuen uuden ammattialan näkökulmasta. Käytännössä asia voitaisiin järjestää esimerkiksi terapiapalveluita tarjoavien tahojen ja oppilaitosten välisin yhteistyösopimuksin. Yhteiskunnalle tulee edullisemmaksi tarjota terapiapalvelut suoraan todettuun tarpeeseen kuin pitkälle kehittyneiden ongelmien ratkaisuun. Näin kasautuneita ongelmia voidaan välttää palveluita oikea-aikaistamalla ja opiskelijat kokisivat saavansa laajempaa yksilöllistä tukea.

Opiskelijoiden kannalta kuraattoreiden ja terapeuttien yhteistyö nopeuttaisi palveluiden saamista ja pahan olon sekä mielenterveysongelmien ratkeamista. Esimerkiksi hyvin kohdistettu lyhytterapia varhaisen puuttumisen periaatteen mukaisesti voi estää ongelmien monimutkaistumisen ja kasaantumisen pitkän kierteen. Toisaalta lyhytterapiakaan ei ratkaise niitä yhteiskunnallisia ongelmia, jotka johtuvat jatkuvista leikkauksista lapsiperheiden, lasten ja nuorten palveluihin. Lyhytterapian ohella on otettava huomioon ne yhteiskunnalliset rakenteet, jotka synnyttävät ja ylläpitävät yhteiskunnallista, toisinaan ylisukupolvista, huono-osaisuutta. Terapialla ei voida yksinään ratkaista niitä ongelmia, jotka kumpuavat yhteiskunnasta itsestään, mutta terapia voi tarjota työkaluja ja tukea näiden vastoin käymisten kohtaamiseen.

Ajankäytölliset haasteet vaikuttavat monialaisen asiantuntijaryhmän perustamiseen. Ajankäytöllisiin haasteisiin voidaan vastata esimerkiksi rutinoimalla

toimintoja, fokuoimalla tai tavoitteiden asettelulla ja joskus on mahdollista ehkäistä ajankäytöllisiä ongelmia ennen niiden syntyä. Kuraattorin työn monipuolisuuden takia on välttämätöntä, että kuraattorilla on hyvät ajanhallintataidot. Sitä mihin aika työssä pääsääntöisesti kohdistuu, on hyvä toisinaan tarkastella huolellisesti. Erinomaisten ajanhallintataitojen lisäksi kuraattorilta edellytetään hyviä ohjaus-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Opiskelijalle tarjottava tuki on keskustelemaa ja kuraattori ratkoo työssään erilaisia pulmatilanteita yhdessä opiskelijan, tämän perheen, erilaisten yhteisöjen ja verkostojen kanssa. Kuraattorilta odotetaan suvaitsevuuatta, paineensietokykyä, myönteistä asennetta ja henkistä vahvuutta. Lisäksi ammatti edellyttää vankkaa sosiaali- ja opetusalan lainsäädännön tuntemusta ja kuraattorin tulee olla helposti lähestyttävä. Työssään kuraattori tarvitsee yksilön kehityksen tuntemista ja hänen tulee olla kiinnostunut opiskelijoistaan.

Oppilaitosyhteisöissä kuraattorin asiantuntijuudella on oma tilansa. Laki oppilaitos- ja opiskelijahuollosta on vahvistanut kuraattorityötä selkiyttämällä kuraattorin roolia ja jämäköittämällä tehtäväkuvaa (Ahonen, 24.11.2015). Voidaan todeta, että kuraattorin on oltava suorastaan sosiaalialan monitaituri. Sosiaalialalla kulkee sanonta, jonka mukaan työssä ei tulla valmiiksi. Sanonta on kuitenkin syytä tulkita positiivisesti, sillä se on varautumista siihen, että työkenttä moninaisuudessaan muuttuu jatkuvasti ja kuraattorin on oltava valmis muuttumaan tilanteen vaatimalla tavalla. Kuraattorin työssä haastavaa ja mielenkiintoista onkin se, että koskaan et tiedä, missä asiassa opiskelija vastaanotolle hakeutuu. Mielestämme kuraattorin työssä tärkeintä on keskittyä opiskelijoiden hyvinvoinnin edellytyksiin ja mieluisaan tulevaisuuteen. Keskeistä on myös löytää sellaiset toimintamallit, jotka ovat myös käytännössä toimivia kunkin opiskelijan kohdalla.

Kuraattorin työllä voidaan vaikuttaa opiskelijoiden hyvinvointiin sekä yhteisö- että yksilötasolla. Opiskelijoiden hyvinvointia koulu- ja oppilaitosympäristöissä edistetään yhteisten käytänteiden, toimintamallien, sääntöjen ja olosuhteiden muokkaamisessa sellaiseksi, että ne edistävät yhteisön hyvinvointia yleisellä tasolla. Yhteisöllisessä työssä olennaista on sosiaalisten tekijöiden ymmärtäminen, johon kuraattori tuo oman ammattialansa osaamisen. Yksilön hyvinvointia kuraattori edistää keskustelemaan tuen ja neuvojen avulla, verkostojen ja palveluohjauksen

keinoin sekä olemalla opiskelijalle luotettava henkilö koulu- ja oppilaitosympäristöissä. Olennaista on, että kuraattori ottaa opiskelijan ja hänen olosuhteensa toissaan. Tarpeen tullen monialainen työryhmä tarjoaa kuraattorille mahdollisuuden kutsua kuka tahansa ammattilainen apuun opiskelijan ongelmien ratkaisemiseksi.

Työelämän näkökulmasta tutkimuksellamme on merkitystä, sillä olemme valottaneet vähän tutkittua opiskeluhuollon osa-aluetta lokalisoidusti Helsingissä. Miellemme opiskelijoiden mielenterveyteen ja hyvinvointiin sijoittaminen on lähtökohtaisesti tulevaisuuden kannalta kannattavaa yksilöiden lisäksi yhteisöllisesti ja kansantaloudellisesti. Kun monialaisen työskentelyn eteen tehdään tietoisesti työtä niin, että koko systeeminen malli toteutuu kaikkien ammattilaisten osalta, voidaan sillä tehostaa asioiden käsittelyä ja edetä käsittelyssä nopeammin. Tällöin toteutuu myös opiskelijan kannalta suurimmat hyödyt monialaisesta työskentelystä, kun systeemin kaikki osaset liitetään asian äärelle. Työskentelyssä on kuitenkin huomioitava jokaisen käsiteltävän asian ainutkertainen luonne, joka tuo työskentelyyn variaatioita. Tällöin on päätettävä, mitkä asiat otetaan käsittelyyn ja mitä asioille voidaan tehdä. Kuraattori toimii oppilaitoksen sosiaalialan edustajana kantavana voimana, joka vie opiskelijan asioita joka tapauksessa eteenpäin. Lisäksi olemme työssämme osoittaneet selkeitä kehityskohteita, joiden kautta monialaisen työskentelyn vastaanottoa opiskelijoiden kesken ja monialaisen asiantuntijaryhmän käyttöä työvälineenä voidaan lähteä kehittämään.

Tutkimuksen aikana olemme tutustuneet kuraattoreiden työtä määrittäviin lakeihin, toimintamalleihin sekä työnkuvaan ja olemme saaneet paljon lisää ymmärrystä kuraattorin työstä. Tutkimus on auttanut kunnioittamaan kuraattorin työn monipuolisuutta sosiaalialan monitaitajana ja arvostamaan elinikäistä oppimista. Onnistuimme tutkimuksemme myötä saamaan vastaukset tutkimuskysymyksiimme ja tutkimuksemme vahvuutena koemme sen, kuinka voimakkaasti ammattilaisten, eli kyselyyn vastanneiden kuraattoreiden, ääni siitä tulee kuuluviin. Heidän kenttäkokemuksensa tuo todellisuuden tajua ja auttaa hahmottamaan kuraattorin työhön liittyviä kokonaisuuksia selkeämmin. Kenttäkokemus on arvokasta tietoa tulevaisuuden kehittäjille ja toivomme, että Helsingin toisen asteen kuraattoreiden ääntä kuullaan jatkossakin.

LÄHTEET

- Aalto-Setälä, T., & Marttunen, M. (2007). *Nuoren psyykinen oireilu- häiriötä vai ei?* Duodecim 2007;123;207-13.
- Ahonen, R. (24.11.2015). *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki jämäköittää kuraattorityötä.* Talentia-lehti. <https://www.talentia.fi/talentia-lehti/oppilas-ja-opiskelijahuoltolaki-jamakoittaa-kuraattorityota/>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design.* Harvard University Press.
- Campbell, A., McGlade, A., & Taylor, B. J. k. (2016). *Research design in social work: Qualitative, quantitative and mixed methods.* Learning Matters.
- Goldfarb, E., Froböse, M., Cools, R., & Phelps, E. (2017). *Stress and Cognitive Flexibility: Cortisol Increases Are Associated with Enhanced Updating but Impaired Switching.* Journal of Cognitive Neuroscience (2017) 29 (1): 14–24. https://doi.org/10.1162/jocn_a_01029
- Harjunpää, K., Ågren, S., & Laiho, S. (2017). *Sujuvuutta siirtymiin – toisen asteen ammatillisen koulutuksen siirtymä- ja nivelvaiheet.* Raportit ja selvitykset 2017:1. Opetushallitus ja tekijät. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/sujuvuutta-siirtymiin.pdf>
- HE 165/2021. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta HE 165/2021 vp. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_165+2021.aspx
- HE 67/2013. Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi HE 67/2013. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_67+2013.pdf
- Hietanen-Peltola, M., Jahnukainen, J., Laitinen, K., & Vaara, S. (2022). *Kohti yhteistä työtä hyvinvointialueilla. Opiskeluhoitopalvelujen seuranta OPA 2022. 7 Monialainen työ yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa.* THL Raportti 11/2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145353/URN_ISBN_978-952-343-931-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Hietanen-Peltola, M., Vaara, S., & Laitinen, K. (2019-a). *“Meillä ei toistaiseksi ole järjestetty tätä lain vaatimalla tavalla.” — opiskeluhuollon seurannan tuloksia kuraattoriyöstä toisen asteen oppilaitoksissa*. Tutkimuksesta tiiviisti 55/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-448-6>
- Hietanen-Peltola, M., Vaara, S., & Laitinen, K. (2019-b). *Koulukuraattoripalvelujen yhdenvertaisuudessa on kehittämistarpeita – tuloksia perusopetuksen opiskeluhuollon seurannasta 2018*. Tutkimuksesta tiiviisti 4/2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137540/URN_ISBN_978-952-343-271-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hovi, M. (i.a.). *Systeeminen työote vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistä asiakastyötä*. Saatavilla 4.9.2023 <https://paijat-sote.fi/sote-uudistus/systeeminen-tyoote-vahvistaa-sosiaali-ja-terveydenhuollon-yhteista-asiakastyota/>
- Juhila, K. (i.a.). Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietokirjo. Saatavilla 15.5.2023 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>
- Koulukuraattorit ry. (11.11.2021). *Oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin esitettävät muutokset*. [Lausunto]. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Julkaisu-Metatieto/Documents/EDK-2021-AK-408984.pdf>
- Koulukuraattorit ry. (31.5.2022). *Kuraattorin tehtävänkuva*. https://www.talentia.fi/koulukuraattorit/uutiset/kuraattorin-ja-vastaavan-kuraattorin-tehtavankuvat-ajan-tasalle/tyonkuva_kuraattori250522/
- Kuntaliitto. (i.a.). *Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon nettokustannukset euroa/asukas*. Saatavilla 1.9.2023 <https://www.kuntaliitto.fi/sosiaali-ja-terveysasiat/tilastot-ja-erillisselvitykset/kuntien-sosiaali-ja-terveydenhuollon-nettokustannukset-euroaasukas>
- Kuther, Tara L. (2019). *Lifespan Development: Lives in Context* (2. p.). SAGE Publisher.

- L 1287/2013. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. 30.12.2013/1287. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287#L3P19>
- L 812/2000. Laki sosiaalihuollon asemasta ja oikeuksista. 22.9.2000/812. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812#a812-2000>
- L 1285/2016. Nuorisolaki. 21.12.2016/1285. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- Laatikainen, N. (2021). *Erytisopetus uudistuvassa lukiossa – Lukion erityisopettajien näkemyksiä erityisopetuksen toteutuksesta ja sen tulevaisuudesta lukiouudistuksen myötä*. [Pro gradu -tutkielma, Turun Yliopisto]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021060232953>
- Marttunen, M., & Karlsson, L. (2013). Nuoruus ja mielenterveys. Teoksessa Marttunen, M., Huurre, T., Strandholm, T., Viialainen, R. (toim.), *Nuorten mielenterveyshäiriöt. OPA25. Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille*. (s. 7). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.
- Marttunen, M., & Rantanen, P. (2001). Nuorisopsykiatria. Kirjassa: Lönnqvist J, Heikkinen M, Henriksson M, Marttunen M, Partonen T, toim. *Psykiaatria*. Jyväskylä: Kustannus Oy Duodecim, 2001, s. 518–56.
- Meadows, D. (2008). *Thinking in systems: a primer*. Chelsea Green Publishing.
- Nummenmaa, L., Holopainen, M., Pulkkinen, P., & Kimpimäki, K. (2017). *Tilastollisten menetelmien perusteet* (3. p.). Sanoma Pro.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (7.10.2021). *Koulujen ja oppilaitosten kuraattorien ja psykologien henkilöstömitoitus lakiin – 10 miljoonaa erityisavustuksia oppilas- ja opiskelijahuoltoon*. <https://okm.fi/-/koulujen-ja-oppilaitosten-kuraattorien-ja-psykologien-henkilostomitoitus-lakiin-10-miljoonaa-erityisavustuksia-oppilas-ja-opiskelijahuoltoon>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (i.a.). *Ammatillisen koulutuksen reformi*. Saatavilla 9.1.2023 <https://okm.fi/amisreformi>
- Opetushallitus. (i.a.-a). *Opiskeluhoito*. Saatavilla 3.1.2022 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskeluhoito>
- Opetushallitus. (i.a.-b). *Oppivelvollisuuden laajentaminen*. Saatavilla 3.1.2023 <https://www.oph.fi/fi/kehittaminen-ja-kansainvalisyys/oppivelvollisuuden-laajentaminen>

- Opinkirjo. (i.a). *Aineiston analysointi*. Saatavilla 4.9.2023 <https://opinkirjo.fi/tutkimuksen-perusteet/aineiston-analysointi/>
- Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas 2.0. (i.a.). *Tutkimus- ja kehittämistyön luotettavuus*. Saatavilla 3.1.2023 <https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760642>
- Saaranen-Kauppinen, A., & Puusniekka, A. (2006). *Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu*. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. Saatavilla 16.5.2023 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (19.4.2023). *Hyvinvointialueet vastaavat sote-palvelujen ja pelastustoimien järjestämisestä 1.1.2023 lähtien*. <https://stm.fi/web/stm/hyvinvointialueet>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (24.11.2015). *Kuntainfo 13a / 2015: Uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädäntö - soveltamisohje*. <https://stm.fi/documents/1271139/1427058/Kuntainfo13a+Uusi+soveltamisohje+oppilas-+ja+opiskelijahuoltolains%C3%83%C2%A4%C3%83%C2%A4d%C3%83%C2%A4nn%C3%83%C2%B6st%C3%83%C2%A4+p%C3%83%C2%A4ivitetty+18122015/ea07ef1e-38b5-4236-a503-ae01aa87185>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (i.a.). *Opiskeluhoiltopalvelut*. Saatavilla 11.5.2023 <https://stm.fi/opiskeluhoiltopalvelut>
- STT. (17.2.2022). *Helsingin kaupunginhallituksen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistusjaosto antoi lausunnon oppilas- ja opiskelijahuollon säilyttämisestä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla*. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/helsingin-kaupunginhallituksen-sosiaali--ja-terveydenhuollon-seka-pelastustoimen-uudistusjaosto-antoi-lausunnon-oppilas--ja-opiskelijahuollon-sailyttamisesta-kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimialalla?publisherId=60590288&releaseId=69932782>
- Talentia. (2021). *Kuraattoripalvelujen henkilöstömitoitus hyväksytty – tulevaisuudessa asiakasmäärää edelleen pienennettävä*. Saatavilla 14.5.2023 <https://www.talentia.fi/uutiset/kuraattoripalvelujen->

[henkilöstömitoitus-hyväksytytulevaisuudessa-asiakasmaaraa-edelleen-pienennettava/](#)

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (14.9.2021). *Koulu-uupumus, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista* (ind. 3724). Sotkanet.fi. <https://sotkanet.fi/sotkanet.fi/metadata/indicators/3724>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (14.9.2021). *Koulu-uupumus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista* (ind. 3723). Sotkanet.fi. <https://sotkanet.fi/sotkanet.fi/metadata/indicators/3723>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (14.9.2021). *Käynyt koulukuraattorilla lukuvuoden aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)* (ind. 4865). Sotkanet.fi. <https://sotkanet.fi/sotkanet.fi/metadata/indicators/4865>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (14.9.2021). *Käynyt koulukuraattorilla lukuvuoden aikana, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)* (ind. 4866). Sotkanet.fi. <https://sotkanet.fi/sotkanet.fi/metadata/indicators/4866>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (14.9.2021). *Käynyt koulupsykologilla lukuvuoden aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)* (ind. 4868). Sotkanet.fi. <https://sotkanet.fi/sotkanet.fi/metadata/indicators/4868>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (14.9.2021). *Käynyt koulupsykologilla lukuvuoden aikana, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)* (ind. 4869). Sotkanet.fi. <https://sotkanet.fi/sotkanet.fi/metadata/indicators/4869>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (16.11.2021). *Opiskeluhuollon lait.* <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskelu-huolto/opiskeluhoollon-lait>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2019). *Toisella asteella toimien — opas oppilaitoksen opiskeluhooltoryhmälle 10/2019.* [https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138568/URN ISBN 978-952-343-374-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138568/URN%20ISBN%20978-952-343-374-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2023). *Systeeminen toimintamalli lastensuojelussa*. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytanot/systeeminen-toimintamalli-lastensuojelussa>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (4.5.2022). *Hyvinvointi- ja terveyserot: Lapset ja perheet*. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/elamankulku/lapset-ja-perheet>
- Tietoarkisto. (i.a-a). *Tutkimusprosessi*. Saatavilla 3.1.2023 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/tutkimus/prosessi/>
- Tietoarkisto. (i.a-b). *Tunnisteellisuus ja anonymisointi*. Saatavilla 16.1.2023 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/tunnisteellisuus-ja-anonymisointi/>
- Tilastokeskus. (9.6.2022-a). *Lukiokoulutuksen opiskelijoita 109 500 vuonna 2021*. <https://www.stat.fi/julkaisu/cktwlmaag3xcw0b04orot987w>
- Tilastokeskus. (9.6.2022-b). *Ammatillisen koulutuksen opiskelijoita oli 342 000 vuonna 2021*. <https://www.stat.fi/julkaisu/cktrv5ls8d020b00w1ajr60e>
- Tilastokeskus. (i.a.). *Lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa, ammatikorkeakoulutuksessa ja yliopistokoulutuksessa keskeyttäminen muuttujina Vuosi ja Tiedot*. StatFin. Saatavilla 16.1.2023 https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_kkesk/statfin_kkesk_pxt_13f8.px/table/tableViewLayout1/
- Valtion nuorisoneuvosto. (i.a.-a). *Terveydentilan kokeminen*. Saatavilla 16.1.2023 <https://indikaattorit.tietoanuorista.fi/terveys/terveydentilan-kokeminen-2>
- Valtion nuorisoneuvosto. (i.a.-b). *Mielenterveysongelmien hoito kuntoutuksella*. Saatavilla 16.1.2023 <https://indikaattorit.tietoanuorista.fi/terveys/mielenterveysongelmien-hoito-kuntoutuspsykoterapialla>
- Valtion nuorisoneuvosto. (i.a.-c). *Hoitoonpääsaika mielenterveysongelmissa*. Saatavilla 16.1.2023 <https://indikaattorit.tietoanuorista.fi/terveys/hoitoonpaasyaika-mielenterveysongelmissa>
- Valtion nuorisoneuvosto. (i.a.-d). *Huumekokeilut*. Saatavilla 16.1.2023 <https://indikaattorit.tietoanuorista.fi/terveys/huumekokeilut-2>

Valtion nuorisoneuvosto. (i.a.-e). *Tupakointi*. Saatavilla 16.1.2023 <https://indikaattorit.tietoanuorista.fi/terveys/tupakointi-2>

Valtion nuorisoneuvosto. (i.a.-f). *Ylipaino*. Saatavilla 16.1.2023 <https://indikaattorit.tietoanuorista.fi/terveys/ylipaino-2>

Valtion nuorisoneuvosto. (i.a.-g). *Koulunkäynnistä pitäminen*. Saatavilla 16.1.2023 <https://indikaattorit.tietoanuorista.fi/koulutus/koulunkaynnista-pitaminen-2>

Vataja, K. (17.01.2018). *Monimutkainen, systeeminen vaikuttavuus*. <https://www.sitra.fi/blogit/monimutkainen-systeeminen-vaikuttavuus/>

LIITTEET

LIITE 1. Kyselylomake

TAUSTATIEDOT:

1. Tutkintonimike, jolla työskentelen
sosionomi (AMK) - sosionomi (YAMK) - sosiaalityöntekijä - sosiaalipsykologi
muu, mikä?

2. Valmistumisvuosi
Avoin

3. Olen toiminut kuraattorina
0-2 2-5 5-10 10-20 20+ vuotta

4. Työskentelen tällä hetkellä
Ammattikoulu – lukio – molemmat
Julkinen – yksityinen – molemmat

5. Kuinka monessa toimipisteessä työskentelet?
Avoin

6. Vastuullani oleva opiskelijamäärä toimipistekohtaisesti
0-99 100-249 250-499 500-670 670+

7. Arvio asiakaskontaktien lukumäärästä (myös ilman asiakkuutta) per lukuvuosi
0-10 10-20 20-40 40-60 6-75 75+

8. Käytän monialaista asiantuntijaryhmää työssäni
Kyllä – ei

9. Minut on perehdytetty käyttämään monialaista asiantuntijaryhmää oppilaitoksessani

Kyllä - ei

10. Kuka perehdytti sinua käyttämään monialaista asiantuntijaryhmää työssäsi (perehdyttäjän ammattinimike, tehtävä tai rooli)?

Avoin

11. Arvioi, kuinka suureen osaan asiakastapaamisistasi monialainen asiantuntijaryhmä osallistui lukuvuoden 2022 sisällä

0-10 % 10-30 % 30-60 % 60-90 % 90 %+

12. Yksittäisen opiskelijan opiskelijahuollollista asiaa on käsitelty aikaisemman kouluvuoden 2022 aikana opiskelijahuoltoryhmän kokouksissa

Ei koskaan – Harvoin – Joskus – Usein – Aina

13. Olen työssäni kokenut monialaisen asiantuntijaryhmän käytöstä seuraavia hyötyjä (valitse yksi tai useampi)

On tehostanut opiskelijan asian käsittelyä

On helpottanut tiedonkulkua ammattilaisten välillä

On helpottanut tiedonkulkua opiskelijan ja hänen verkostojensa kanssa

Opiskelija on tyytyväisempi saamaansa apuun ja tukeen kuin pelkän yksilöllisen työn jälkeen

Ryhmän käyttö on vähentänyt omaa työtaakkaani

Muu, mikä? / Selite

14. Olen työssäni kokenut monialaisen asiantuntijaryhmän käytöstä seuraavia haasteita (valitse yksi tai useampi)

Oppilaitoksessa ei ole tietoa monialaisen ryhmän toiminnasta

Ryhmätyöskentely vie liikaa aikaa

Ryhmän työskentely ei toimi

Opiskelijan asiat eivät etene yhtä tehokkaasti kuin yksilöllisessä työskentelyssä

Opiskelija ei halua, että ryhmä perustetaan

Vaihteleva roolini ryhmässä hankaloittaa työskentelyä

Luottamussuhde opiskelijaan ei muodostu yhtä hyväksi kuin vain kahden kesken tehtävässä yksilöllisessä työskentelyssä

Muu, mikä? / Selite

15. Monialaisen asiantuntijaryhmän käyttöönoton esteitä (valitse yksi tai useampi)

En tiedä ryhmän toiminnasta tarpeeksi

En koe ryhmän käyttöä hyödylliseksi

Oppilaitokseni ei ole mahdollistanut käyttöönottoa, miten?

Opiskelija ei halua monialaisen asiantuntijaryhmän kokoamista

Päällekkäinen tuen rakenne, mikä?

Muu, mikä? / Selite

16. Muita huomioita monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelystä

LIITE 2. Saatekirje

Hei sinä Helsingin kaupungin toisella asteella työskentelevä kuraattori,

Teemme tutkimusta monialaisen asiantuntijaryhmän käytöstä Helsingin toisen asteen koulutuksessa osana sosionomin opinnäytetyötämme Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Tutkimuksemme tarkoituksena on kartoittaa monialaisen asiantuntijaryhmän käytön yleisyyttä ja käyttökokemuksia. Tavoitteenamme on luoda Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle työvälineen käytöstä tulevaisuuden kehittämistyölle tietopohja nykyhetkestä. Toivomme, että voisit irrottaa päivästäsi kiireen keskellä lyhyen, noin 10 minuuttisen, hetken täyttääksesi alla olevasta linkistä löytyvän kyselyn. Kyselyyn vastaaminen on täysin anonymia ja yksityisyyden ja anonymiteetin kysymykset on otettu huomioon kyselyä laadittaessa.

Kyselyssä kartoitamme monialaisen asiantuntijaryhmän käytön yleisyyttä, koetuja hyötyjä, haasteita ja käytön esteitä. Puhuessamme monialaisesta asiantuntijaryhmästä tarkoitamme oppilas- ja opiskeluhoitolain (1287/2013) 19. pykälässä kuvattua määrämuotoista työryhmää. Monialainen asiantuntijaryhmä on yksittäinen yksilöllisen opiskeluhoiton työväline, joka kootaan silloin, kun oppilaitoksessa huomataan opiskelijalla sellainen tuen tarve, joka on sekä pedagoginen että opiskeluhoollollinen. Tämä määrämuotoinen ryhmä työskentelee ennen kaikkea yhdessä opiskelijan, hänen lähiverkostojensa ja eri ammattialojen edustajien kanssa ja työskentelyn keskiössä on opiskelijan yksilöity, kirjallinen suostumus.

Kyselyssä ei kartoiteta muuta oppilaitoksissa tehtävää moniammatillista työtä tai muiden määrämuotoisten ryhmien toimintaa. Olemme opiskelupalvelututkimus OPA2022 hengessä kuitenkin kiinnostuneita siitä, kuinka laajasti ero yhteisöllisten ja yksilöllisten oppilashuoltoryhmien käytöstä on ymmärretty Helsingissä.

Toivomme saavamme vastauksesi kyselyyn 1.4.2023 mennessä! Alla linkki kyselyyn.

<https://link.webpolsurveys.com/S/F087457565AA3698>

Kiitos tuhannesti vastauksestasi - annat meille kullan arvoista tietoa ja mahdollistat opinnäytetyömme valmistumisen panoksellasi. Jos sinulla herää mitään kysymyksiä kyselyyn tai opinnäytetyöhömmme liittyen, älä epäröi ottaa yhteyttä meihin sähköpostitse viima.sarhamaa@student.diak.fi tai marie.jalander@student.diak.fi.

Paljon kirkastuvia päiviä kevääseen toivottavat,

Marie Jalander & Viima Sarhamaa

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen tutkimuslupa nro. HEL 2023-002473

LIITE 3. Muita huomioita monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelystä; si-
taatit kyselytutkimuksesta

Vastaajien määrä: 13

Vastaukset
Toimiessaan [monialainen asiantuntijaryhmä] oikea-aikaisesti opiskelija saa parhaan mahdollisen tuen ja avun koulussa sekä tarvittaessa linkittyy koulun ulkopuoliseen tukeen.
Pääsääntöisesti opiskelijat ymmärtävät asiantuntijaryhmän edut, yksittäistapauksissa ryhmän toiminnasta ei ole hyötyä, koska opiskelija ja/tai huoltaja estää ryhmässä tiedon jakamisen tai ryhmän toiminnan.
Monialaiset ovat toimineet erinomaisesti oppivelvollisten parissa, erityisesti silloin kun huoltajakin pääsee paikalle. Tuva-opettajien kanssa monialaisista on tullut erittäin hyvä työväline. Monialaiset lisäävät kokonaisvaltaista, systemistä ymmärrystä nuoren elämäntilanteesta ja auttavat tunnistamaan eri näkökulmia työskentelyyn. Yhteinen pohdinta rikastaa ja oivalluttaa myös nuoria. Opettajat kuitenkin haluavat toisinaan kääntää monialaisen tiimin keskustelua pedagogiseen arviointiin ja "hoksaukseen". Opettajat tarvitsisivat vielä sparrausta siitä, että tarkoituksena on tukea opiskelijan hyvinvointia ja tarjota tukea.
On tärkeä harkita mahdollisimman tarkasti yhdessä opiskelijan/huoltajien kanssa mitkä asiantuntijat osallistuvat/pyydetään osallistumaan monialaiseen asiantuntijaryhmään. Liian iso osallistujamäärä voi olla haaste (ja mahdollisesti vaikeampaa/jännittävämpää opiskelijalle), mutta voi myös toimia (mikäli asiantuntijat esim. tuntevat opiskelijan/tilanteen hyvin ja osallistuvat oman ammatinsa näkökulmasta opiskelijan edun hyväksi).
Kokemus on, että mikäli opiskelija on ollut yksilöasiakkaana opiskeluhuollossa ennen monialaisen asiantuntijaryhmän perustamista, em. työskentely sujuu yleensä paremmin/helpommin kuin jos tapaa opiskelijan asiantuntijaryhmässä ensimmäistä kertaa.

Kokemus on myös, että opetushenkilöstöllä voi tiedottamisesta huolimatta olla haasteita tietää, ketä kutsua mukaan monialaiseen asiantuntijaryhmään, tai kutsuvat aina saman henkilön, tai se työntekijä kenen kanssa on heidän mielestensä helpointa tehdä yhteistyötä.

Wilman opiskeluhoitokertomuksen runko koetaan hieman "kömpelönä" (toistoja, liikaa tulkinnan mahdollisuuksia yms.)

Kaiken kaikkiaan koen monialaisen työskentelyn tärkeänä, koska ajattelen, että yleensä kaikki vaikuttaa kaikkeen ja ajattelen, etten yksin voi auttaa kovinkaan pitkälle. En ole törmännyt tilanteeseen, jossa opiskelija ei haluaisi, että tava-
taan monialaisesti.

Välillä tulee ajatus, että oppilaitoksessa liian myöhään kutsutaan kokoon monialainen asiantuntijaryhmä. Tätä pitäisi ehkä vielä enemmän tuoda esille, kun kohtaa opettajia. He kuitenkin ovat lähimpinä opiskelijoita arjessa. Opettajat ovat minun ymmärrykseni mukaan todella kiireisiä.

Omalta kohdalta voin todeta, että yhteistyö opiskeluhoitotoimijoiden kanssa toimii tosi hyvin.

Monialaisten asiantuntijaryhmien tapaamiset ovat pääasiassa erittäin hyviä ja hyödyllisiä, joissa opiskelijan asiaa saadaan kokonaisvaltaisesti tuettua ja edistettyä. Kuitenkaan tieto opiskelijan tuen tarpeesta ei aina saavuta opiskeluhoitotoa tai tieto tulee myöhään, jolloin opiskelijan tilanne voi olla jo melko haastava. Lisäksi oma huomioni on, että monialaisen asiantuntijaryhmän perustaminen jää usein opiskeluhoitotoimijoiden/ psykologin vastuulle. En osaa sanoa, minkä vuoksi opetuksen henkilöstö (lähinnä ryhmänohjaajat ja opinto-ohjaajat) ei omassa oppilaitoksessani kutsu asiantuntijaryhmiä useinkaan koolle. En tiedä, johtuuko se kiireestä, tiedon puutteesta vai mitä syitä siihen liittyy.

Oppilaitoksen kulttuuri monialaisen työryhmän käyttämisestä vaikuttaa todella paljon. Opiskelijan asialla saatetaan tavata mutta muistion tai merkintöjen tekeminen on todella vaihtelevaa, eikä yhteistä linjaa ole. Tämä johtaa siihen, että asiasta eniten tietävä/ esille ottava joutuu useimmiten vastuuseen muistiinpanojen kirjaamisesta.

<p>Tämä pitäisi saada matalan kynnyksen toiminnaksi oppilaitoksissa. OPiskeluhuolto on hyvin tästä perillä, mutta opettajat eivät niinkään. Kirjaaminen unohdetaan usein, jos tapaamiseen kutsutaan muutaman minuutin varo ajalla ja pitäisi selkeämmin sopia kuka kirjaa...se usein jää ja sitten huomataan, ettei kukaan ole kirjannut mitään ja lopulta jokainen kirjaa omiin tietokantoihinsa tapaamisesta jotakin.</p>
<p>Ehdottoman tärkeää ja hyvä menetelmä. Kaikki eivät ole kärryillä opiskeluhuoltokertomuksen kirjauksista eli eivät kirjaa toimenpiteitään seurantajaksojen välillä. On siis vain alkutilanteessa tehty suunnitelma ja sitten seuranta. Muutokset tilanteissa pitää kirjata oh.kertomukseen, kun on muuten vaikea pysyä kartalla. Ei aina ehdi eikä voi kontaktoida koko ryhmää.</p>
<p>Monialaisen ryhmän toiminnasta olisi hyvä olla selkeät säännökset (en tiedä onko jo?), jotka käydään läpi opettajien+ opiskeluhuollon/hyry/YHR kanssa. Varmistetaan, että kaikilla on samat tiedot ryhmän kokoontumisen hyödyistä, säännöistä, ohjeista jne. Koen, että kun ryhmät opiskelijan asialla kokoontuvat, niistä saa paljon irti, kun "olennaiset" ihmiset ovat samassa huoneessa kerralla, eikä tarvitse välittää viestejä moneen kertaan edestakaisin eri henkilöiden välillä.</p>
<p>Yleisvaikutelma on se, että monialaisen asiantuntijaryhmän perustaminen on tutumpaa ja luontevampaa kuraattoreille ja psykologeille, terveydenhoitajien aloitteesta monialaista asiantuntijaryhmää ei ole urani aikana järjestetty. Terveydenhoitajien työtapana tuntuu olevan enemmän jatko-ohjaus toiseen palveluun kuin yhteistyö monialaisesti.</p>
<p>Koen, että monialainen ryhmä toimii, jos on selkeästi mietitty, että keitä tarvitaan paikalle esim. milloin terveydenhoitajan tai psykologin on hyvä olla ja milloin vaikka opinto-ohjaajan</p>
<p>Koulussamme tehdään paljon moniammatillista työtä erityisen tuen suunnitelmien puitteissa. Alaikäisten opiskelijoiden huoltaja on aina mukana ja usein mukana on myös opiskeluhuollon jäsen/jäseniä.</p>